

DURANGOKO

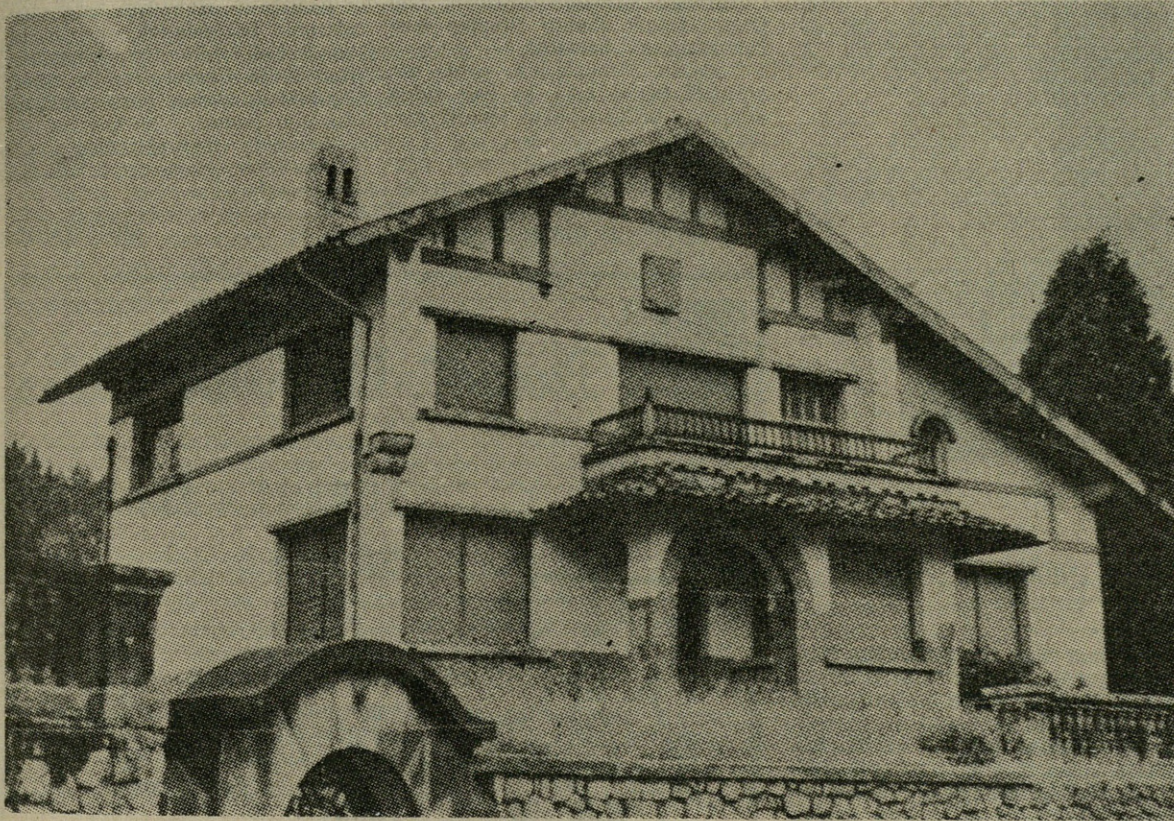
zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 419588 - PREZIOA: 10 PEZETA

KURUTZEAGA IKASTOLA

Gure asmoak betetzeko 32 miloi behar ditugu.

Ikastola gurasoen heziketaz arduratzen hasia da.

Aspaldi samar sortua da Durangoko ikastola. Orain arte izan duen eragin eta arrakastaz eta gerorako dituzten asmo eta lanaz zertxobait jakin nahirik batzordearengana jo dut.

Nirekin solasean Paul Astigarraga, abadiñoarra eta Anton Alberdi, otxandioarra, lehendakari berria eta zaharra ditut.

—oOo—

—Noiz eta zerk eraginda sortu zenuen ikastola?

—Zortzi urte dira ikastola hau sortu zela. Euskal Herriak berari dagozkion ikasbideak eta hezibideak behar ditu. Bidezkoa zen, beraz, irakaskuntza euskaraz ematea. Euskal giroan hezi nahi genituen gure seme-alabak, euskal izpiritua txerta nahi genien geure haurrei. Beharrezkoa zen horretarako ikastola.

—Erraz ipini ahal zenuen mar-txan?

—Ez, noski. Urte latzak jasan ditugu. Ezer ez genuen. Eskutsik hasi ginen. Gogo ona besterik ez genuen. 19 haurrekin hasi ginen, Kurutzeaga kaleko gelatxo batean. Ka-leak eman dio izena bera ere.

—Aurrera zoazte halere. Erosia duzue lur-sail bat.

—Lekurik gabe geratzen ari ginen. Laster leku haundiagoa behar genuela ohartu ginen. Gai-dituak ditugu haserako zenbait ezin. Etxe berri baten eta beronen inguruko lurren jabe egirik gara. Ez zen berriketa honelako zorretan sartzea. Baina ez zen beste biderik. Asko pentsatu eta aztertu ondoren heldu egin genion Goialde etxeari eta bere lur-sailari. Guztitara 8 mila m/2ren jabe egin gara. Hor ja-soko dugu ikastola berria.

—Eta dirua? Mirariak egiteko ahalmena ala dirua egiteko maki-naxoren bat baduzue?

—32 miloi behar ditugu. Eta ez dugu ez mirariak egiteko ahalme-nik eta ez dirua egiteko makina-

rik. Lehen ere dirua nahiko faltsoa bada gu horretan hasi gabe. Im-mobiliaria bat sortu genuen finka erroterakoan. "Sociedad Anónima" bat egin genuen. Bost miloi t'erdi jarri ditugu lurraren gain. Immo-biliaria Goiuria deritza Soziedade horri. Hori da lehen aipatu etxearen eta lurren jabea. Hor bukatzen da elkarte honen egitekoa. Onda-sun guztiak ikastolaren kooperati-bari utziak ditu. Colegio Kurutzeaga Cooperativa de Enseñanza-ri utzi dizkio erabil ditzan.

—Kooperatiba antzera moldatu duzue, beraz, ikastola.

—Lege-molde hori da, denok parte hartuz, iharduteko biderik ego-kiena. Denona da ikastola. Izpiri-tu hori gordetzeko molderik onena kooperatiba da. Hitzetan eta era-bakietan ez ezik dirutan ere parte

hartzea eskatzen du honek. Ikas-tolan sartu nahi den haur bakoit-zeko 100 pezetako huskeria hori eman behar du gurasoak. Egia esan, haur bakoitza hilean 1.000 pezeta kostatzen da. Baina ezin duenari ahal duena eman dezala eskatzen zaio. Inor ez da diru ezaz kalean uzten. Jaialdien eta aba-rren bidez osatzen da falta den di-rua. Lantegietara ere jo ohi dugu diru bila. Fundaberri, Funsan, Lan Kide Aurrezkiak eta abarrek la-guntzen digute.

—Utz ditzagun diru kontuak alde batera. E.G.B.ra iristen direnean zenbait gurasok haurra ikastolatik atera egiten duela entzun izan dut.

—Hasera batean ez zen beste bi-derik, ez baitzen E.G.B. osoa ema-teko aukerarik. Zenbait lekutan oraindik ez dute zuzendu arazo ho-ri. Baina guk badugu orain E.G.B. osoa emateko baimena. Halere zen-baitetik irakaskuntza hori hasi be-har duenean atera egiten du bere haurra ikastolatik. Ez da ohartzen haurrari egiten dion kalteaz. Hau-rraren hezieran eta bizitzan eten sakon bat sortzen du. Heziketak jarraipena eskatzen du. Oso kalte-garriak dira aldaketak eta etenak.

—Zenbat haur dituzue?

—440 haurrentzat dugu lekua. 360 haur bakarrik ditugu oraindik. Oinarri Heziera Orokorreko sei maila bakarrik ditugu oraindik. Baina hazten ari da. Gero eta in-dar haundiagoa hartuko duen us-tetan gara. Batxillerraz ere zerbait pentsatzen hasiak gara dagoene-koz.

—Zer diozue gurasoez?

—Gero eta guraso gehiago ardu-ratzen da seme-alaben hezieraz. Seme-alabak eskolara bidaltzea na-hikoa zela uste izaten zen lehen. Haurrak ikastolara bidal eta hor-tik aurrera hor konpon. Zertxobait ikasiz gero axola gutxi zitzairen. Ez ziren eskola barruko hezieraz eta martxaz gehiegi arduratzen.

—Zertan antzematen diozue?

—Ikastola ez da lehendik hor ze-goen eskola bat. Lehendik ez zen eskola berri bat da. Jende kezka-tiak sortu eta jaso duen zerbait. Hasera haseratik dute ikastolako gurasoek irakaskuntzaren eta he-zieraren kezka. Bestalde oraindik ez dira ikastolaren zenbait fruitu ikusi, hazia ereiteko garaian bait da. Ikastolan ematen den irakas-kuntza eta heziera beste eskolata-koa baino hobea izango ote da? Bide berri bat hartzen zen. Ikus-kizun zen ikastolaren etekina. Jen-

de kezkatia sortua zen eta kez-kagarria gertatzen zen bidea har-tzen zuen, beraz. Erantzukizun eta zama astuna leporatzen zituen ikas-tolak.

—Egia da. Gaur ikastolek badu-te halako izen bat. Hasiak dira fruituak ematen, han eta hemen. Talde txiki baten eskuetan dena uzteko arriskua dute gurasoek. Gu-rasoen heziketaz arduratzen hasi da ikastola. Izan ere gurasoek ja-kin behar dute ikastolako hezibi-deak nondik nora doazen. Kaltega-rria da haurarentzat ikastolako eta etxeko giro desberdina. Batera ihardun behar dute andereñoek eta gurasoek. Oso txarrak dira bapate-ko giro aldaketak. Hotzetik berora eta berotik hotzera aldatzen dena erraz gaixotzen da. Gurasoak ar-gitzeko eta hezteko hitzaldi batzuk ematen ditugu. Orain berton lau eguneko mintegi batean dihardugu. Beste eskoletako haurren gurasoak baino argituagoak eta kezkatua-goak dira ikastolako gurasoak. Bes-te horrenbeste gertatzen da hau-rrarekin ere. Etxean dut honetan ixpilurik garbiena, bat ikastolan eta bestea beste eskola batean bait ditut.

—Gutxi diren bitartean kezka eta ardura izatea errazagoa da. Gaur asko dira.

—oOo—

Luzaz mintzatu gara hontaz eta hartaz. Buruhauste batzuen berri bakarrik eman nahi genuen. Ozt-poak oztupo, asko egin da. Aurre-rantzean ere izango da lanik eta oztoporik aski. Ustekabeko harri kankarrekin egin ohi da askotan topo bidearen erdian.

Erein zen haziak indarra hartu du lurrean, baina uzta eman dezan jorratu egin behar da, belar txarrak kendu behar dira. Etengabeko lana da: lurra maneatu eta ongarritu, hazia erein, landarea jorratu. Hori da uzta ona eta oparoa jasotzeko bidea.

KATAZURI

Bertsolariak Martxoaren 19an galarreta pelotalekuan

Apirilaren 6an bertsolarien emazteen eguna

Martxoaren 22an intxixu taldea Lasarten

LASARTEREN OMENEZ

Leitzen ginen Martxoaren 2an. Manuel Lasarteren omenetan igaro genuen igande osoa.

Mundua en Leitzen. Ezin besteren hankapetik aldegin inola ere. Zutik elizan, zutik pelotalekuan. Oso garaiz ibili zenak bakarrik aurkitu zuen jarlekua.

Herriak bere sena badu, herriak bere joerak ditu. Leitzerako bidea hartu zuen igandean. Lehendik ez bazekien ere orain badaki Manuel Lasartek maite duela herriak.

Berandu ere bada eta gu ez goaz hango xehetasunak ematera. Ezta omenaren aitzakian egon zitekeen azpijokoaren berri ematera ere.

Lasarteren lau bertsoak ezarri beste asmorik ez dugu. Oihartzun haundia egiten zuen lekuan hartuak dira. Ez al ditugu narraxtuko, behintzat?

I

Gaur erregaliz jantzi nauteta
pozik arkitzen naiz ziñez.
Nik onenbeste merezi nunik
nago siñistu eziñez,
baiña leitzarrak gaur denak egin
dute borondate fiñez.
Kexka bat daukat, zuekin zorrak
nola ordaindu jakin ez.

II

Nere irudi bat ere or jarri
dute erriko kalean.
Ongille denak eskertu naian
nabil inundik alean.
Esan nezake jaio nintzan lur
bedeinkatu, zabalean
bularra artzen ari naizela
gaur amaren magalean.

III

Ez nuen uste garai batean
mailla ontan ibiltzia,
erri batean nere izena
ain aundi erabiltzia.
Nik naiko nuke bizi naizela
zuekin sarri biltzia.
Ta eriotza datorrenean
gorroto gabe iltzia.

IV

Zailla da bertsoz adierazten
sentitzen dedan poz dana.
Bakarrik ez da bein ere bizi
senide asko dauzkana.
Agur entzule maitagarriak
ta agur Leitzaz laztana,
Orion dezu zeure seme bat
zutaz aztuko ez dana.

ALMENen BERTSOLARIAK

Leniz ibarreko irakaskuntza elkar-
tea dugu ALMEN. Aretxabaleta eta
Eskoriatzaren tartean dago ikaste-
txe hau.

Euskal bideari ekina dio ikaste-
txe honek. Zenbait gelatan euska-
raz eskolatzen ditu haurrak. Erda-
raz irakasten den geletan ere ira-
kasten zaie euskara.

Oraindik orain kultur aste bat
eratu dute ikastetxearen barruan.
Besteak beste bertso saio bat era-
tu zuten Martxoaren 6an, arratsal-
deko 8etan.

Jon eta Abel Enbeita, Egileor eta
Narbaiza bertsolariek egin zuten
saioa.

Jende mordoska bildu zen. Oso
itxuraz ihardun ziren lau bertsola-
riak. Oso gustora geratu ziren ber-
tso-entzuleak.

Ikastetxetako neska-mutilen ar-
tean ere sartu behar da bertsoza-
letasuna. Euskal ikastetxeetatik ate-
ra behar dute hurrengo bertsola-
riak. ALMENek ez ditu eskulanak,

musika, dantzak eta abar bakarrik
lantzen, baita bertsolaritza ere. Ikas-
taroaren baruan eman ohi duen
gaietako bat, bertsolaritza dugu.
Zorionak!

GALARRETA PELOTALEKUAN

I. Txirrita Oroigarria antolatu du
Hernaniko Mendi-Gain elkarteak
aurten lehenengo aldiz.

Galarreta pelotalekuan izango da
Txirritaren oroitzapenez bertso saio
hau, San Jose egunez, Martxoaren
19an, eguerdiko 11,15etan.

Bertsolari hauek hartuko dute
parte:

Lopategi
Azpillaga
Igarzabal
Gorrotxategi
Koxme Lizaso
eta Joxe Lizasok.

BERTSOLARIEN EMAZTEAK

Urtero egin ohi dute bertsola-
riek beren emazteekin egun pasa.
Bazko bigarren igandez ospatu ohi
dute emazteen jai hau.

Apirilaren 6an gertatzen da aur-
ten.

Beti bezala Donostiako kaputxi-
noen elizan bilduko dira ordubate-
ko mezatan. Bertsoz hornitutako
meza izan ohi da.

Aurten Nazioarteko emakumearen
urtea denez gero zerbait berezirik
egitea merezi luke.

Iaz bezala Joxe Mari Aranalde
izango da meza-emale.

Zerbait egokia antolatuko dutela-
koan gaude.

Bazkaria ere betiko lekuan izan-
go da: Igeldoko «Buena Vista»n.

Egun on bat igaro dezala bertsola-
lari familia osoak nahiko genuke.

SANTA ENGRAZI

Bi etsai txar ditu Aizarnako San-
ta Engrazik; urteak eta tximista.
Baina maitaleak ere baditu orain-
dik.

Ingurumariko jendeak ez dio lur-
jotzen uzten. Zestoako gazteak oroi-
tu zitzaizkion oraingoan. Hamar hi-
labete luzez ari da hango jendea
ermita berritzen.

Barru eta kanpo berritu nahi dute.

Apirilaren 16an da Santa Engra-
zia martiriaren eguna. Baina igan-
dez ospatu ohi da martiriaren jai.

Apirilaren 20an egun haundia
egon dela uste dugu Santa Engrazi
ermitan. Jendeak ez du dena bu-
katua ikusiko, noski. Baina eginda
amaika lan eta atzaparka.

Hor geratuko dira zorrak ere es-
kuzabalen zai.

LIMOSNATXO BAT ESKATUTZEN
DET.

SANTAGRAZIREN IZENIAN.

INTXIXU TALDEA

ORRIA 778 deitu antzerkia eman-
go du Lasarten Oiatzungo Intxixu
taldeak. Oso ezaguna da Euskal He-
rrian antzeztalde hau.

Ez du gure propagandaren beha-
rrik.

Lasarte zinemaren izango dugu
Martxoaren 22an.

Gaueko 10etan hasiko da antzer-
kia.

Garaiz ibil zaitezte sarrera nahi
duzuenok.

ASTIBIAREN OHOREZ

Mutil jatorra eta haizkolari ona
dugu Patxi Astibia. Baina haizkola-

ritzari utzi beharrean aurkitzen da.
Orain dela hiru urte hartu zuen
min. Sendaturik zegoela uste izan-
narren, orain agertu zaizkio orduko
ajeak.

Ez dakigu zergatik egin zaion
omenaldi hau Azpeitian, Leitzen
egin behar zitzaiola bait zirudien.
Jende asko harritu da gauza ho-
nekin.

Dena den Azpeitian egin zaio
Martxoaren 9an.

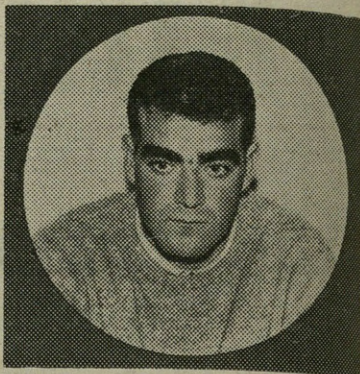
Loiolako elizan zen Astibiaren
omenezko meza, goizeko 11etan.
Eliza osoa bete ez bazen ere, aulki
guztiak bete jende bildu zen me-
zatar. Jende heldua, gehienbat.

Loiolako jesuiten nagusia meza-
male eta aita Bergara meza-zuen-
tzaile. Aldarea haizkoraz eta egu-
rrez apaindua. Astibia eta bere
emaztegaia elizaren aurrean. Triki-
tilariak eta bertsolariak mezari fe-
sta giroa ematen.

Agirrek, Lizasok, Lazkanok eta
Gorortxategik abestu zituzten eus-
kaintzarakoan bertsoak.

Ondoren zezenplazara, nahiz eta
eguraldi txarra izan, ez bait zuten
azkeneko orduan beste lekurik aur-
kitu.

Jendea asko atzeratu zuen egu-
raldiak. Jende gutxi bildu zen. Ha-
lere Astibia harriturik zen, ez bait
zuen hainbeste lagun zuenik uste.

ASTIBIA

Oso esker onekoa agertu zen As-
tibia.

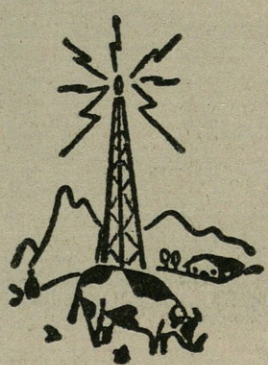
Ikuskizun asko izan zen zezen-
plazan: bertsolariak, haizkolariak,
korrikariak, eta harrijasotzaileak.
Han ziren Euskal Herriko onenak.
Eguraldiak, ordea, gozo guztia ken-
du zion festari.

Eguraldia eguraldi, lagun asko
duzu Patxi. Hori da beharrezkoa.
Zorionak!

MUTIOZABAL

Donosti-Currerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perla Joan
etorriak

Baserriaren alde

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Del hoi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS b'rtan
belfio merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1
ONDARRABI

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserriar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
Gafiara esne putzuak,
Olek guztiak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

IRAKASLEAK ERE TIRABIRAN

Zortzi edo hamar urtetan pardela hartu eta neskame-morroji joateko garaia ahaztu ziren. Herriko eskolan edo hauzo eskolaren batean idazten, irakurtzen eta kontuak ateratzen ikasten zuena mutila jartzen zen.

Mojen edo fraileen ikastetxeren batean ibilia zenak, berriz, goitik jo ohi zuen kukurruku. Ez zen nolanahikoa honelako ikastetxeren bat zuen herria.

Baina, gaur, herriak asko hazi dira. Bestalde, gutxienez 14 urte arte denak ikasten ari dira. Eskola berri asko egin behar izan du estatuak. Eta, egia esan, hobeto begiratuak eta soldata hobean ari dira lanean eskola hauetako maixu-maixtrik.

Egun latzagoak heldu zaizkie fraile-mojen ikastetxeei. Lege Berriarren arabera eraiki edo berritu behar izan dituzte ikastetxeak. Bestalde, kaleko irakasleek balitu beharra dute, ez bait dira etxeko bakarrik osatzen.

Estaduarienak ez diren ikastetxeetako irakasle taldea haunditu eta indartu egin da. Gure gizartean lehen ez zen talde berri bat sortu da.

Jakin denez, parte haundiago eskatzen dute ikastetxeen martxan. Soldata kontuan ere ez lukete estatuaren eskoltakoak baino urriago ibili nahi. Hona hmen tirabiraren oinarria.

Sindikatuaren zenbait batzarre egin da arazo hau dela eta. Nagusi-langileen arteko titabiren gisako hauxia bilakatzen ari zen. Donostiako gotzaiak ere hitza ateratzera behartuak izan dira, eliz-ikastetxeetako gorbeherak bait dira.

Lantegi barruko moldeetan ikastetxeak antolatzea arriskugarritzat jotzen dute gotzaiak. Baita soldata eskabideak nagusi-langile giroan egitea ere.

Estaduarien eskoletatik eta erlijiosoen ikastetxeetatik bereizten den eskola mota bat bada Euskal Herrian: ikastola. Euskal Herriko umeei dagokien irakaskuntza eta heziera emango dituen ikastola sortu du herriak.

Gurasoak guraso eta irakasleak irakasle dira ikastolan ere. Baina helburu eta amets berak biltzen ditu batzuk eta besteak ikastolan. Beste ikastetxeetan baino harreman estuagoak dituzte. Beste antolamendu bat dute.

Halere talde bakoitzak bere eskubideak eta egitekoak ditu. Bidezko tirabirak sor daitezke elkarren artean. Ez da bat ere mixterio. Soldata kontuan, berriz, ikastoleetako maixu-andereñoak da biltza urrien.

Zergatik ez beste ikastetxeetakoekin bat egin soladatan eskabidean? Bada arrazoirik, noski.

Halere ikastoleetako irakasleak uzkur antzean zebiltzen. Izan ere soldata kontua kate maila bat besterik ez da. Erabat gurasoen esku ez den zerbait da. Bi ahoko ezpata bilakatzen da. Soldata eske honetan euskal irakasleak ez du berea ez duen ikastola bat arriskuan jartzen. Erdal irakasleak berea ez duen ikastetxe bati ipintzen dizkio buruhausteak.

Ez zen erraza erabaki bat hartzea. Atzerakoitzat jotzen zuten eliz ikastetxeetako irakasleek ikastolako irakasle. Baina atzean gertatzeak ez izan ikastoleetako irakasleak. Aurrera eta sakonera jo dute.

Soldata arazoaren okerra ez da gurasoengandik hasten, goragotik baizik. Eliz-ikastetxeentzat baino tratatu lehorragoa da ikastoleentzat. Estaduarien laguntzarik gabe bizi diren ikastolak badira. Ikastetxe guztientzat tratatu berdina eskatu behar da, beraz. Bide hortatik bakarrik izan dezake soldata arozoak erantzun zuzena eta jatorria.

Bestalde, irakasle-eginkizun guztiak ondo betetzeko aukera eta erraztasuna eskatu behar du irakasleak. Erlijiosoen ikastetxeetan ez da Euskal Herriko umeei dagokien irakaskuntza eta heziera emateko biderik. Hezierako Lege berriak, Elizak eta gizalegeak eskatzen duen euskararik eta euskal kulturarik ez da ematen. Horretaz jabetzen eta kezkatzen ez den irakasleak ez du bere egitekorik betetzen.

Aurrera, sakonera, oinarria jo arazi dute ikastoleetako irakasleak. Ez dira axalean geratu. Ez dira bidezko den soldata eskean soilik geratu. Arazoa osoro eta betean hartu dute.

NIK IKUSI DUT IKUSTEKO

Batzarre bi egin dira Italian.

Lehen biltzarrea, nazional minoritateez, Triesten egin zen joan zen urteko Uztai-lean. Euskaldunok ere geure lekua izan genuen, Federiko Krutwig euskaltzaina mintzatu bait zen gutaz, hauk esanaz: «Herri bakoitza, den bezala hartu behar da; duen jendetza kontuan eduki gabe, errespetatua izan behar da. Beuren barruan minoriak dituzten Estatuek, kontuan hartu behar lukete, beroiek ere, horrela daudela Txina baten aurrean, horretara joanez gero».

Aurtengo Otsailaren lehenengoetan, «Union Latina» deritzan elkarte batu da Veneziara.

Brasilen 1951. urtean sortu zen elkarte hau, «Erromako Otsaoren Esnea» edandako 350 miloi pertsonak osatzen dute, Espainiako Manuel Fraga Iribarne famatua dutelarik.

Elkartearen zeregina, dioenez, UNESCOren barnean dago; latin hizkuntza, amatzat

duenen berri guztien batasun bide da; irentsi nahi dutenen anglosajon, txino, sovietik eta Afrikar kulturen aurka jarri behar da; bere nortasuna, nork berak norbera izateko dituen eskubide guztien alde eginaz, beren kultur berezia landu eta defenditu, beste kultur moten parean.

Horrelako eta antzeko beste hitz askoren aurrean, zer esan Bretoiek, euskaldunok, aostarrek, katalanek, Adigio garaikoek eta «Union Latina» horretako estatueta bizi garen beste hainbat minoritateok? Agian itsu daudela edo benetan, Erromako Otsa horretatik xurgatutako esnea, esne txarra izan dela, garraztu egiten baita.

Itsasozan bezala hemen ere, arrain haundiak txikiak irents. Baina kasu honetan, barragarria litzateke negargarria ez balitz, erdi mailako arrainak txikiak irensten ari diren bitartean, haundiago batzuen irentsi nahia salatzen aritea. Non da zentzuz?

JOAN ANTONIO A.

IRAKASLEAK MORROI

Bada kezkarik eta zaratarik lehenengo asteetako irakasleen geldineaz edo huelgaz hitzegiterakoan. Era askotako grebak ezagutu ditugu, estudiantek, langileak, antzez-lariak, sendagileak eta abar greba bide latzetatik abantatu dira. Eta eskola pribatueta irakasleak ere bide horretatik jo dute. Eta gertaera hau bere osotasunean aztertu beharrean gara, hemen hainbeste-raino iritxiko ez bagara ere.

Jakitunek diotenez, zerbitzu indarrak neurtzen du gizarte baten osasuna. Nolako zerbitzuak halako gizartea. Industriaren ugaritasunak zerbitu erakus dezake, baina gizartea errenka ibiliko da zerbitzurik ezaren gaitzak jotzen baldin bada.

Eta zerbitzuak aipatzerakoan, irakaskuntzak duen garrantzia ihar-dun beharko ote dugu bada? Irakaslearen lana aintzakotzat har dezagun, azalpen berezien beharrean izango ote gara?

Aspaldidanik gauza bat ikusten da argi eta garbi: gizarteak ez ditu aintzat hartzen gaurregun irakasleak. Ez da gaurko kontua. Txukun, garbi baina goseti antzeko norbait bezala hartu izan dugu maisua. «Tienes más hambre que un maes-

tro escuela», aspaldi entzun izan dugun esaera da hau.

Eta irakasleek ez dute horrelakorik onartu nahi izan. Jorنال igoera bat eskatu dute. Gaurregun bizitzeko behar beharrezkoa den soldata. Eta hor sortu dira istiluak. Eskola jabeek hori ezin ordaindua azaldu dute. Lehenago galeran ari diren eskolek ezin dutela igoerarik jasan gurasoen hileroko kontua jasoz izan ezik. Eskolak, bestalde, nahiko garestituak daude lehendik ere. Nolaz arazo honi irtenbide bat eman? Madrilera jo du irakasle, guraso eta eskoletako ordezkari batzuek bertatik diru laguntza eskuratu nahirik.

Honetaz gain, eskoletan, eskola pribatueta, zenbaitetako irakasleak ez du ezeren aginterik, ezeren eskuatzerik. Eskola ematea, eta ahal duen eta ongienik ematea baino ez zaio eskatzen. Erabakiak nork hartua bada nonbait. Eta egoera hau dela eta, batzorde batzuk osatzeko, erabakiak elkarrekin hartzeko eskabidea egin dute. Garrantzi haundiko eskabidea, noski.

Bai diru arazoak, bai batzordeak osatzeko eskabideak, bai zenbait ikastolaren eraginez gehitu izan di-

renak, euskara eskoletan irakats eraztea eta abar, sistema osoaren barruan hartu eta aztertu behar dugu.

Irakaskintza sistema baten barruan dagoela diogu, produzio molde konkretuak bait dauka egungo gizarteak gure artean. Eta irakaskintza eta heziketaz hitzegiterakoan, zenbateraino maite du gizarteak egiazko heziketa eta osotasuna?

Teorian denak ados gaude: irakaslea aintzat hartu behar da, ondo ordaindu behar zaio, egungo giro eta eskakizunei erantzun dioen heziketa mota behar dugu. Honek, buruko min haundirik ematen ez digun neurrian lasai jarraitzen dugu.

Baina, nork esan irakasleen greba ikustekotan egon behar genuenik? Hori unibersidadean gertatzea, tira. Baina lehen mailako eskoletan?

Eta hor sortu dira istiluak, hor eztabaidak. Eta arazoa sakonkiro aztertu beste erremediorik ez dugu izan. Gauzak serio hartu eta aztertu egin behar diren usteak irabazi du. Idazten ari garen une honetan, oraindik erdi bide baten konponketa (?) baino ez da ikusten.

Erdi bide bateko konponketaz ari gaituzu. Izan ere irakaslearen, irakaskintzaren eta heziketa osoaren arazoa ez da konponduko gizarte aldaketa baten alde jotzen ez dugun bitartean. Ihartutako zuhaitzari fruituak eskatzea sagastian intxaurrak bildu nahi izatea bezalatsa da. Alferreko lana!

Halaz ere azken jokabide eta gertaerek irakasbiderik eskaini digute. Batasuna indarraren euskarri baldin bada ere, denetarik izan da irakasleen artean. Ikastolek, behar hainbat parte hartu ez ote duten ere esan izan da. Dena den, horrek azterketa sakonagorik ere me-rezi du eta beste batetarako utziko dugu.

Bienbitartean, irakaslea morrontzapean aurkitzen dela eta nork zapaltzen duen ikus dezagun. Agian, denak ere, errudun izan gaitzeko eta.

MIKEL UGALDE

zeruko
ARGIA

JABEA:

Nafarroa, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoek.
Burlada, Kale Nagusia, 50-1
Donostia, Okendo, 22
Telf. 41-95-88

Ondezkaria: Kaetano Ezeiza Iturriza

ARPIDE SARIA:

Barruan	400 pezeta
Korreo batasunetako herrietan	620 pezeta
Atzerrietako beste herrietan	460 pezeta
Airez	Aldez aurretik galdetu

Salmenta (ale bakoitza) 10 pezeta

Moldiztegia eta Idazkole:

«Gráficas Navas»

A. Adoain, 1. IRUINEA

D.L.: NA. 80-1963

Duela zenbait, Portugalen, herriaren *espontaneismoa*, gauza ulergarria izan da. Bere agerpen hori mundu zabalean gomendatua. Eta ez da faxist sistemaren pean bizi izan den leku batera joan beharrik, herriaren batpateko asaldura nolaz eta zergatik ematen den ikusteko. Populua esan dezakegu, ia beti, eta batipat kapitalist gizartean, kateak noiz hautsiko zai egoten dela bere agoniatik irteteko.

Beraz, herriaren jarrera espontaneist hori arbuizaten horregatik hasteak ez luke zentzurik. Zentzurik bai noski burgesiarrentzat, eta horregatik irten ere, irteten da bere onetik klase hau, horrelakorik gertatu ohi denean. Hori ez da beretzat, erraldoi itsu bat edo pizti basati bat baizik, bere agoniatik irten eta gauza ororen jabe bihurtu nahirik ageri denean. Ero bat. Zinez zer nahi duen ez dakien bat. Horrelakoetan bada, «gehiengo mutua» hori, oraino hain zintzo eta leial izan den hori, basa-pizti bat bera baino beldurgarriago da.

Zorionez egundaino historian zehar ageri diren iraultzaile gehientsuenak, eta batez ere iraultza horren gidari eta bide erakusleak, herriaren jarrera espontaneist hortaz xuxen oharatu bide dira. Hots, jarrera hori beste nonbait txit kritikagarri izanik, herriaren kontu honetan oso besterik da. Agonian dagoela esan bada, ez da beste munduko gauzarik esan. Zeren gaitz bortitzi nonbait bada, bere egoera da horren esenplurik garbiena: gaitz jakin baten pean dagoela, eta hori jakiteko ez da Kapital irakurri beharrik, baina ez jakin erremedio egokirik nolaz erabil. Zer gelditzen zaio? Ba, bistan da. Botere politikorik hartzeko ahalik ez du izango behar bada, baina hartarako itxuririk egin bai. Hartu ere bai, baldin eta, bere aurregidiaria behar hainbat trebe eta indartsu bada.

Espontaneist mota hori, hortaz, aurregidiari zuhar eta hedatu baten bidez bidera daiteke. Bideratu, lortu nahi dena lortzeko: boterea.

Euskal politikaren eremu nahasian, horratik, beste espontaneist motarik ez da sobera falta. Hemen ez gara euskal herriaz ari. Alderdi, edo hobeki esan, politik erakunde eta aurregidiari izan nahi luketenen haletaz baizik. Gainbegirada bat aski da, gure inguru honetara, maila horretan iharduten zenbaituen,

oraino gehienen, espontaneismo ulergaitz bat nabarmentzeko. Zera bezalaxe, hots, popularen baitan ikusi ahal izaten den jarrera hura bera, baina, orain, beronen aitzin gidarien barne alegia. Tamala, benetan.

Tamala ezik, barkaezin ere bada hori. Lehenik aipatu den kasu hartan, espontaneist zera hori, halabeharrez sortzen den gauza baino ez da. Eta barne eragin soilak ilada batean adieraz ditzakegu: «eraman ezin», «sentimendua», «pasio bortitza», «ideologi berria». Guzti hau behar beharrezkoa da, gauzak nola edo hala aldatuko badira. Ez dirudi, ordea, aski denik. Eta aski eza, ez da herri aurrean nabaritu behar edo ikusi behar, horren bide erakusle izan asmo dabiltzaneren artean izan ezik. Zapalkuntzaren artetik irten behar da, ia beti, gidari on bat izateko. Halakoari ez zaio hala ere aski izango hortik irten eta desplazamendu bat urratu gabe, bertan geratzea. Desplazamendua, kasu honetan, hauxe da: herriaren baitan sumatzen diren «sentimendua», «pasio» eta bereziki bere ideologi berria oinarritzat hartu eta ulerbide izan litekeen teoriaren mundura iragan. Mundu hau ez da, ideologiaren gau ilunabat, beste nonbaitera desplazatzea ere bada hori. Beste nonbaitetik gauzak ikuste bat litzateke. Eta ez dezala bihotz berodun batek edo bestek esan desplazamendu mota hori «herrian ez bizitzea» edo «intelaktual gorri» bihurtzea denik. Agian bere berotasun hortan bihotza ler dakioko eta.

Bizitza da opa diodana bihotz bera eta sentimenduz gainezka dagoenari. Luzaroan gainera. Halakoarengan gerta bai daiteke, goiz edo berandu, azken batean guztiok nahi dugun aldakuntza edo desplazamendua. Bitartean ez gaitzezela, ordea, eskuak tolestaturik beste horren ekinntza eta bizitza heroikoaren alde errosarioa errezatzen bakarrik ari.

Odol isurtze gehiegi. Ez hori gabe, zerbait sakonik egin litekeela uste irudimentsuetan gabiltzalako. Hori garesti xamar ez ezik, zorraitzez eta maizegi, antzuegi ere bihurtu zaigu jadanik. Espontaneismoaren antzutasun, aurregidiaren artean gertatzen denean. Hor, jarrera hori ez baita zilegi, inondik ere.

Joxe M. ODRIOZOLA

LENBAT GARA

✿ Berriak eta

Martxoaren 17an laugarren jendaurreko elkarrizketa eratzeko da Eibarko S.C.R. Arrate elkarte.

Elkarrizketa iluntzeko 8etan hasiko da, eta Jose Mari Iriondo, Iñaki Zubizarreta eta Jose Ramon Beloki euskal irratien egoeraz eta haren sozial funtzioaz mintzatuko dira.

● Biharamunean, jai bezperan, Iñaki Linazasoro "El humor vasco" delako gaiaz mintzatuko da Tolosako Txinparta Elkarte. Hitzaldia 8,15etan hasiko.

● Martxoaren 21, 22 eta 23an, Bizkaiko Erdi Aroko Historiari buruzko III Symposium delakoa eratzeko da Bilbon.

Mintzaldi hauk bi urtetik behin eratu izan dira, R.S.V.A.P. elkartearen ardurapean. Aurtengo gai nagusia Bizkaiko demografia eta hirigintza mota Erdi Aroan delakoa izango da.

● Apirilaren 2an, Urrietako "Egi-billa" antzerki taldeak obra berri bat aurkeztuko du Tolosan. Mugauleak deritza eta Iparragirre aretoan agertaraziko.

● Debako "Goaz" antzerki talde berriak ere eginak ditu oraingo hiru bat agerraldi, Deba, Mutriku eta Elgetan egin ere.

Orain, berriz, Zestuan agertaraziko du apirilaren 5ean, prestatua duen Senperen gertatua deitu antzerki lana.

● Bilboko "San Anton" Abesbatzak hainbat zaio egin berri du Bizkaian zehar, Gure haurrak Herriaren itxaropena deitu saioa aurkeztuz.

Gipuzkoan ere emanaldiren bat edo beste egingo ote zuten susmo eta asmorik bazen. Oraintsu erabaki denez, berriz, maiatzaren 2an Errenteriako Eliza Nagusian egingo du bere aurkezpena, bertako "Ereintza" taldearen ardurapean. Kanta emanaldi hau ez bide da saio solte bezala moldatuko, kultur programa osotuago baten barruan baizik.

● Martxoan ehun urte dira Ravel musikalaria Lapurdiko Ziburun jaio zela. Eta?

✿ Euskal historia Errenterian

Berandutxo bada ere (aje honetatik ezin gaitezke, antza, atera), hona Errenterian moldatu eta eratzen ari den hitzaldi sailaren berri, bost hitzaldik eta antzerki saio batek osatzen duten programa alegia:

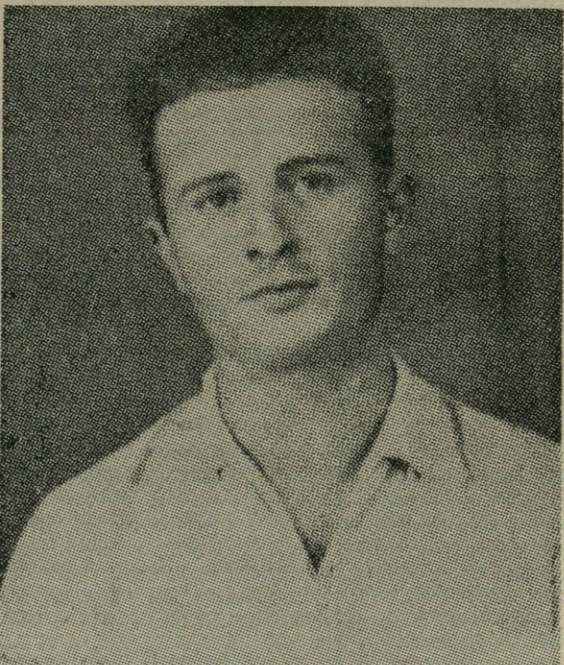
Martxoaren 10ean, Benantxio Otaegi Lehen Gizartea Euskal Herrian gaiaz mintzatzeko zen. Beste horrenbeste hilaren 12an, Iñaki Usabiaga, Euskal Herriko herri eta hizkuntza, lehen eta erdi aroan delakoaz. Eta Carlos Caballero, 14ean, Nafarroako Erresumaren sorrera eta bilakaerari buruz.

Datorren asteari bagagozkio, ordea, hilaren 17an "Anatsan"ek Lehen Karlistada aztertuko du, eta hilaren 20an, Mikel Ugaldek, Euskal Herria XIX mendeko bigarren erdialdean aipatuko.

Bi asteon artean, berriz, hilaren 16ko igande goizean alegia, Oartzungo "Intxixu" Taldeak ORRIA 778 antzerkia aurkeztuko du Alameda Zinemaren.

Antzerkia 11,30etan izango da, eta hitzaldiok iluntzeko 8etan, "Xenpelar" aretoan.

Programa hau "Ereintza", "Ibaika", "Urdaburu" eta "Danok bat" taldeek elkar lanean burutua da.

Jean Louis Davant

✿ Zuberotarra euskaltzain

Irakurleak dakikeenez, iazko azaroan hil zen Gilen Epherre zuberotar euskaltzain osoa zena, GURE HERRIA aldizkariaren zuzendaria.

Haren aulkia betetzeko, otsaileko azken batzarrean (hilaren 28) euskaltzain berria izendatu beharrean zen Euskaltzaindia. Hiru euskaltzainek idatziz proposatu ondoren, Jean Louis Davant zuberotarra izan zen maioriaz hautatua.

Euskaltzain berri hau ere zuberotarra izatea ez da, noski, kasualidade hutsa, Euskaltzaindiak kontutan hartu izaten bait ditu euskalki guztiak beroien "ordezkariak" hautatzeko orduan, eta ahal dela lehengoaren euskalki berekoa izendatu ohi du. Gertatu ere, halaxe gertatu da orainogan.

Jean Louis Davant, lehendakari Euskaltzain laguntzaile zena, Zuberoako Urrustoi-Larrabilen sortua dugu 1935. urtean, Maule eta uztaizten lehen ikasketak egin ondoren, Angers-eko Laborantza Eskola Nagusian injinieru ikasi zuen eta Hazparneko ikastetxean irakasle ari da aspaldidanik.

GAZTE, HERRIA, ENBATA, ZABAL, BRANKA eta EUSKALDUNA aldizkarietan idatzi izan du, eta gazterik asko hasita idatzi ere, hor-hemenka barreiatutako idazlanek erakusten digutenez.

Bi liburu ditu laster euskaraz argitaratzekotan: Nekazari Euskalduna bata, eta Aberro borroka eta klase borroka euskaldun mogimenduan, bestea.

Euskal Herriari buruz erdaraz ere idatzia da, frantsesez alegia baita zenbait liburu argitara emanik ere: Historie du Pays Basque, le peuple basque dans l'histoire (Goiztirik Baionan urterik gabe agertua); L'économie basque (Baiona, 1967); Lutte nationale et lutte des classes dans le mouvement basque ("Les Temps Modernes", 324, 325 eta 326 zenbakiak, Paris 1973).

Gure zorionik samurrenak zuberotar euskaltzain gazteari.

✿ "Euskera" aldizkaria

Argitara agertu berri da EUSKERA aldizkariaren XIX alea, 1974 urteari dagokiona, Euskaltzaindiaren lan eta agiriak bilduz eta jakinaraziz.

Liburu lodikotea bera, laurehundaka orrialde haina bai, 1973. urteko "Batzar Txostenei" atxikia batipat. Horrez gain, "Euskaltzaindiaren agiriak" eta "Berriak" sailek osatzen dute gehien bat azken ale hau.

Euskaltzaindiaren abiadari jarraitu ohi zaionarentzat ezer guti da berri bilduma honetan, urtekari honen eginbeharra notiziarik ematea baino hainbat erabaki eta gertaera kostatzea bait da, batez ere.

Hala eta guztiz ere, azterketa nahiz txosten aipagarriak bada, eta bi baino ez aipatzekotan, Xabier Amurizaren Euskal Aurrezkiak eta Martin Ugalderen Literatura motak mugatu nahian izenekoak dirateke interesgarrienak, beren nolabaiteko praktikotasunari bagagozkio behintzat.

Xabier Amurizak, euskarak duen aurrezki falta kronikoari ekiten dio, eta ia ehun orrialdetan barrena hainbat aukera eta proposamendu ausarta eskaintzen ditu, euskarak berak bere baitan duen posibilitaderik baztertu gabe.

Martin Ugalde, berriz, ipuina, kontua, nobela eta saioa literatur mota desberdinak diren aldetik berezten eta eza-gutarazten saiatzen da, hainbat literatur sariketatik gauza ikusia denez argi apurpen bat ez bait da alferrik etorriko.

Azkenik, diogun, ale honetan bertan Euskaltzaindiaren barne-erregelak agertarazten direla, guztiontzat ere oroigarri bezain jakingarri izango direlakoan.

✿ Liburu berriak

GERO argitaretxeak Goiherri bailara industriagintza bidean deitu istudio bat argitara eman berri du, Goierriko Kultur Elkartearen proiektu batez SIADECOK burutua. Gizarte-ekonomiazko ikerkuntza honen laburpenik ZERUKO ARGIA honetan agertu izan da zenbait astetan zehar.

● Eguberriaren agertzeko zen arren, martxoaren lehen astean argitara eman da Lizardiren omenetan Valverde Moliztegiak prestatu duen liburuxka ederra bezain dotorea.

Jean Haritsxehar-en hitzaurrearen ondotik, Lizardiren zazpi poema eta gutun batek osatzen dute liburu hau. Bertsoen itzulpena Santiago Aizarnak egin da, hizlaukoaren, aldiz, Antonio M. Labayenek. Marrazkiak "Ayalde" zenarenak dira eta edizio osoa Jabier Aranbururen zuzendaritzapean burutua.

● JAKINEk atera du Sei Idazle Plazara sailaren bigarren alea, Honako honetan Jose Azurmendi, Gotzon Garate eta Gurutz Ansola idazlearen dira "Begiarmen"ek kritika-tuak, edota, hobeto esan, beren hainbat lanetan azaldu izan dituzten iritzi eta pentsamoldeak.

Lehen aleak (Mitxelena, Larresoro, Aresti) pasarte go-gortxo eta eztabaidagarriak bazuen, are gehiago bigarren honek, hain nabarmen ez agian baina bai sarriago.

Azurmendi dextente batetan ateratzen zaigu. Ansola estu asko, eta Garate hankape.

● Zentzuz eta taxuz liburu bat ez bada ere, mahai gainean dugu HITZ deitu aldizkari berriaren bigarren alea. Bi hilabetekaria dugu, Baionan sortarazia.

Bere nolabaiteko "panfletotasunaz" aparte, guztiz interesgarri deritzagu aldizkari honi, aski periodistikoak, bi hilabetetarik behin ateratzen den aldizkari bat periodistikoak izan

daitekeen neurrian, baina bere aldizkatasun horretaz jabetua bederen.

HITZ aldizkari honek euskal errebista grafikoaren lehen pausoak urra ditzakeelakoan gaude.

● AUNAMENDIK Bibliografia IV deritzan alea banatzeari ekin dio, bere "Enciclopedia General Ilustrada del Pais Vasco" delakoaren barrena.

Jon Bilbaok satzen diharduen bibliografia hau Euskal Bibliografiaren hiztegia da, "Euskalerriari dagozkion liburu, liburuskak, orri ta aldizkariak artikulatu izendegi baten saia-kera, egile, gai eta jeografi-izenetan lerrokatua".

Laugarren ale hau GARRIGOU-LARRUMBIDE esan-nahien arteko hitz zerrendak osatzen du.

✿ Urolaldeko Ikastola

Euskara Batua haurziak istilu-hotsa jo ohi du noizik behin han hemenka. Oraintsu Gasteizko Ikastolak jasan ditu mortalak eta bi. Hango irain beharra, hango kaka-nahastea, hango pertsonalizatu nahia!

Gauzak nahasi arrixkuan ari dira oraingoan berriz Urolaldean, Zestoa, Azkoitia eta Azpeitietan alegia. Euskara batua bai ala ez erabaki beharrean dago Loiolako Ikastola.

Horrenbeste haserre, errieta eta ikusiez in ez duela haurziak merezi esango genieke Loiolako gurasoei. Elkarjoka eta trapu zaharrak atera baino lehen, berdin dela euskara bat edo beste, euskara den artean behinik behin. Baina, jakina, badakit jakin ez dela nere hau batere kontseilu praktikoak, azken batean aukera hori egin beharra dagoenez gero.

Ez naiz hasiko ere esaten, egia bada ere, Euskal Herriko Ikastolarik gehienak Euskaltzaindiarekin bat datozenik, eta ez testoak eta irakasleak kontutan hartzean aurtengoa baino gero ikastola bat finkatzen hasi behar dutenik ere. Ezta gogoratu ere, edozein hizkuntza landu, idatzi eta literario ez dela, ez, amaren altzoan ikasitakoa.

Ez, ez, esne-berbak aparte, notizia soil soil bat baino ez nere aldetik, Azkoitia, Azpeiti eta Zestuko gurasoei, hau da, hemen Eibarren, oraindik giputzez sekula hitzegin ez dugun Bizkaiko muga honetan, nere semearen andereñoa... azkoitiarra dela.

Goraintziak eta txipristinik gabe konpondu.

✿ Azken berriak

Martxoaren 19an bertso saio aeratzeko da Galarreta perlotalekuan. Igarzabal, Gorrotxategi, Azpillaga, Lopategi eta Lizaso biak hartuko dute parte.

Saioa 11,15etan hasiko da, eta "Txirrita" zenaren orotzapean izango omen da.

● Bertsolariak eta kantariak, berriz, egun berean Durangon.

Xabier Lete, Lurdes Iriondo, Ibai Rekondo eta Gonzal Mendibil kantariak nork bere emanaldia eskainiko dute, baita Intxaurraga, Aretio eta Amuriza bertsolariak ere.

Jaialdia goizeko 11etan hasiko da Astarloa Zinemaren, eta Durangoko bertoko ikastolaren alde.

● Egun berean ere, omenaldi bat eskainiko zaio Deban Anastasio Arrindari, bere erretoretzatoko hogetia bost urte betetzean.

Omenaldi hau debatar guztiek eskaintzen diote, eta orain dela hogetia bost urte Debara etorri berri bataiatu zituen haurrok batipat.

● Tolosako CiliTi delakoak prestatua du aurtien ere haur antzerki lehiaketa, euskaraz zein gaztelaniaz prestatu ere, ohi duenez.

Harako lehiaketa apirilaren 20tik 27ra arteko astearen barruan eratu da, eta antzerkien aurkezpena martxoaren 22an amaituko.

Euskal Herriko txistulari elkartearen batzarre nagusia Martxoaren 23an izango da Bilbon.

Lehen batez segurutzat hilaren 9an aipatu bazen ere, 15 egun beranduago izango da.

BAKEALDIAK BALDINTZAPEN

BURRUKALDI MAILATUA

Ipar Irlandako burrukaldi hau, orainarte sartu ez den bideetan zehar abiatuak dakusagu. Burrukaldi honek, aurtengoan beteko ditu zazpi urte luze. Aldi eta maila ezberdinetan lerratuaz eta larrialdi gorriak igaroaz, ipartarren askaziogintza, gaurregun itxaropenez beterik agertzen zaigu. Gaurregun, borroka hartu duen heldutasunari begiratuaz, katoliku/protestanteen kaleburruka haiek, irrigarriak zaizkigu.

Bi erkidegoen arteko erlijio diskriminaketak, funtsean, gizaklaseen burrukaren estalgarriak ziren, muienean zeuden egitazko problemek erantzuten ez zietenak noski. Zazpi urteotan, euri eta bisuts asko erori da Irlandara, harako estalgarri haiei zutik eusten zieten zutabeak, errotik ustelduaz, lur jo dute. Katoliku/protestanteen ghetto-burruka haiek, Irlandaren askaziogintzan zehar metaturik gelditu ziren gainegiturazko arazoak zitezkeen. Westminsterko gobernutik, 1968-69an obratu ziren ghetto-burruka haiek aretzea ez zen bentura hutsa. Ez eta ere, «B-espezial» haien bidez, diskriminaketak baretu ordez indartzea eta katolikuen erkidegoa zapaltzea. Britainia Handiak, aisa sumatu zuen borrokan gakoa, eta berehala «B-espezial» haiek itsuski bidaliaz, katolikuen erasoa lurperatzea deliberatu zuen. Alferrik izan da, erkidegoen arteko katramila haiek sutseak, egitazko aberri borroka ez du izkutatatu. Azken hiru urteotan, Ipar Irlanda, Britainia Handiari, zuzenki borrokatu zaio.

Katolikuen matxinada gogorrek eta I.R.A.-ren jokabideak, Ipar Irlanda, erresumarik iraultzaileena bihurtu dute. Erlijiozko eta ghetto arteko borroka ilun haiek, urrutik gelditu dira Ipar Irlandaren burruka luzegogor hau, hilabete hauetan itxura berriak hartzen ari da. Alde batetik, Wilsonen gobernu Laborista, IRAk ingelesean artean sortu duen ikara eta urduriaz oharturik eta are gehiago gaineratu liezaizkiokeen mehatxuaz jabeturik; IRA-ri burua makurtzea behartu da. Bestalde ere, proben IRAk politikazko konponketak burutzeko gogo eta ardura agertu du. IRA probisonalak, orainarte, harma-burrukaz baliatu izan da nagusiki. Estrategia hau, Ofizialekoek, itsumusteriatzat gaitzesi izan dute.

OTSAILEKO PAUSARTEA

Londreseko gobernuaren eta IRA-koen arteko politika elkarbideak, iazko Abenduan, hogeita bost egunetako pausarte edo geldialdi bat sinatzeaz mamitu ziren. Epealdi hartan, IRAk, emanikako hitza beteaz, ekintzarik ez zuen burutu. Baina bakealdiaren egunak amaitu orduko bakoitza bere lanari lotu zitzaion. IRAk, berriki, Ingalaterrako hiririk aberatsenak eta indartsuenak astintzeko hainako ahalmena duela aldarrikatu du. Aldarri hau, IRAren kondairari erreparaturik, erronka hutsa ez dela, edozein konturatu daiteke. Eta Britainia Handia bera ere jabetu da noski. Gobernu Laborista, Otsailaren 10ean hasi zen bigarren

pausartea sinatzera, behartu da, berriro ere. Oraingo pausarte berri honen bidez, IRAk bere nortasuna eta indarra sendotu ditu. Dakusagunez, terrorismoaren aurkakolegerik gogorrenak ezarriaz ere, Laboristen gobernuak, IRA, ezin du menperatu. Eta badirudi, hemendik aurreruntz, ingelesean loa eta lasaipidea babesteko, ezinbestez, IRAren itundu beharko duela. Urtarrilean bukatu zen pausartearen ondok, beste hilabete baino lehen, berriro bigarren geldialdi bat sinatzera behartu da.

Otsaileko pausarte hau lortu beharrez, IRA probisonalakoekin, Wilson bera buruz-buru mintzatu ote den zurrumurruak daude. Baina Laboristen gobernuak, ofizialtasunik ez bide dio eman. Bilakaera honetan, zalantzarik ez dago, irabazle bakarra IRA da. Zeren abiadura honetan, proben Sinn Fein, Westminsterko parlamentaren aurrean, ipartarren tresna politiku bilaka daiteke.

Bakealdiaren itun hauek azalpen du nahirik, IRAk, kampania zabal bat egin du. Honetarako, Londresi eskatu dizkion baldintzetan oinarritu da. Eskabide hauetan hiru puntu aipatzen dituzte: 1) Emeki baino zehazki, ingelesean harmada, Irlandako karriketarik, kuarterelatu dadila. 2) Giltzapetarik dauden politikoen askatzea. 3) Irlandaren arazo nagusia zuzentzen hasteko zenbait proposamen. Egungo Irlandaren egoerari aterabide bat eman beharrez, IRA probisonalak federakuntza baten beharra dakusa. Oraingoaz, lau estatu federal sortzea proposatzen du: Leinster, Munster, Conaught

eta Ulster. Azken hau, gaurko bere eskualde eta beste hiru kondadu barrenean dituelarik.

DUBLINGO GOBERNUA ETSAI

Proboek esaten dutenez (IRA probisonalakoak) Paisley protestanteen burua eta Dublingo gobernuari saldurik dauden lealistak; bakealdi hauen aurka daude. Bideanabar, proben teoriaren arabera, Dublingo, egungo gobernuari ere, IRA eta Londresen harremanak ez zaizkio batere gogozko. Dublingo errejimena, inoiz besterik entzun badugu ere, aspaldidanik, IRAren etsai amorratua da. Baina, egoerak, halaxe behaturik, Sinn Fein errepublikanoen erakundea, Dublingo errejimenearekin baino ingelesean harmadarekin gehiago burrukatu izandu da. IRAk eskatzen duen gisa, ingelesean gudariak kuarterelatzaren badira; Dublingo gobernuak, errepublikazaleen mugimendu indartsuarekin, buruz-buru neurtu beharko du. Beraz, bistan dago, Hegoaldeko gobernuari, IRA eta Londresen konpontzea ez zaiola batere komeni. IRA, ingelesean harmadapean suntsitzea, mila bider nahiago du!!

Dublingo gobernuaren jarkera hau, ez bide dateke aieru hutsa. Zeren iadanik, IRAko politikorik austerenak atxilotzen hasia bait da. Hain zuzen, iragan Urtarrilaren 3an eta 17an, Dublinen bertan, Army Council-go (IRAren goi-erakundea) Kevin Mallon eta Jose O'Hagan espetxeratu zituen. Kevin Mallon, Lon-

dresko gobernuarekin burutu diren pakto guztietan ibili da.

IRAren oraingo jokabide honetaz, gauza asko ikusteko gaudela uste dut. Denbora lekuko.

OFIZIALAREN ZATIKETA

IRA ofizialeko erakundean, eztabaida gogorak ibili ondoren, pusketak haundi bat gertatu da. Erakundearen ezkerrekoek, IRA ofiziala utzi eta «Irish Republican Socialists Party» edo Irlandarren Alderdi Sozialista Errepublikazalea sortu dute. Buruzagi gisa, Seamus Costello, Ofizialen politikoa ezaguna, dago, eta beronen ondoan, Bernadette Devlin, orainarte independente ibili den emakume ospetsua. Alderdi jaioberri honek, oraingoaz, probisonalekin nola jokatu duen berri ez dakigu. Baina IRA ofizialari aski kalte lekarkioke alderdi berri honek. Ofizialak, bestalde, nolana ere urduri dabilta zeren, beren teoria anitz, osoro berri behar bait daude. Arlo honetan, probisonalak hartzen ari diren bideak, Paisley protestantearen, lealisten eta ofizialen estrategiak arras alda ditzake.

ANATSAN

Bankaetxe on batek arazo asko koponduko dizkizu.

Zenbat eta eskurago orduan eta errezago.

Banco Guipuzcoano

gertuan daukazu, zure zerbitzuan prest eta gogotsu.

ZURETZAT

DONOSTIAKO SANTOMAS LIZEOAN EUSKAL KULTUR ASTEA

Igaz bezala, aurten ere, euskal kultur aste bat antolatu dugu Lizeoko ikasleok.

HONA EGITARAUA:

Martxoaren 17tik 23ra izango da aste hau.

Astelehena, 17. Zazpiterdian: hitzaldia: ZENTRAL NUKLEARRAK, Joxe Angel Irigarai.

Asteartea, 18. Zazpiterdian: Lizeoko ikasleak egindako antzerkia: HERRIA ETA HAUZIA.

Asteazkena, 19. Goizeko 11,30etan: Jaialdia:

Antton Aranburu
Josu eta Jokin
Gorka Knörr
Siker

Arratsaldean: umeen eguna
6etan: Txontxongilo gifiola
7etan: BURUNTZA antzerkia

Osteguna, 20. Zazpiterdian: EUSKAL POESIAZ, Xabier Lete.

Ostirala, 21. Zortzietan: Mahai ingurua:
EUSKAL IRRATIA ETA KAZETAGINTZA
Xabier Mendiguren
Mikel Ugalde

Zuzentzaile: Mikel Atxaga

Larunbata, 22. Zazpiterdian: Jaialdia:

Breka
Pantxo eta Pello
Hibai Rekondo
Xabier Harrixuri

igandea, 23. Goizeko 10,30etan: HERRI MEZA
12etan: Bertsolariak:

Mattin
Azpillaga
Lopategi

Oharra: Liburu eta diskoen azoka eta taberna zabalik egongo da egunero.

IKASTALDI BAT BAZKOZ

EUSKARA ikasi, edo dakizuna, hobetu nahi duzu?

Horregatik, ikastaldi bat, Bazko oporretan, UZTARITZEKO Seminario ttipian apailatzen dugu. Martxoaren 24ean, astelehenean, goizeko 8etan hasiko da eta Martxoaren 28an ostirale arratsean bukatuko da.

IRAKASPENA

Hiru mailatan zatitua izanen da. Ikasgai guztiak, egunero 6 ordu, euskara batuaz emanak izanen dira.

Lehen maila: Euskara ez dakitenentzat.

Bigarren maila: Euskara piska bat mintzatzen dutenentzat.

Hirugarren maila: Euskara ongi dakitenentzat (gramatika-literatura).

IKASGAIEZ BESTALDE, ZERA IZANEN DA:

—Manex PAGOLAK, "montage de diapositives" bat; Euskal Herrian egina erakutsiko digu.

—Ramuntxo KANBLONGEK "PARTZUER" elkartearen antolatzailea, Arrasateko kooperatibei buruzko filma bat erakutsiko digu.

—ETXAMENDI eta LARRALDE kantari ezagutuek: kantuak eta elkarriketa.

—Telesforo Monzon mintzatuko zaigu.

—Euskal antzerkia.

Bestalde, arratsaldetan ikusaldia: bat Hertsuko hilarrietara, Mikel Duvert-ekin. Ibilaldi bat Uztaritzen Eugène Goyenetxekin.

PREZIOA

Irakaspena, jana eta etzanaren prezioa 100 libera da ikasleen eta langile gazteentzat, eta 130 libera besteentzat.

Izena emateko epea, Martxoaren 15era arte izanen da.

Izena ematean, 30 libera ordaindu beharko da.

Xehetasunak eta izena ematea: Mende-berrin, Bourgneuf karrikan, 32an. Baiona 64100. Tél: 254285 CCP 4193 39BX

NB:

Lozaku bat ekarri behar da, kitarra, txistua... eta abar.

Antolaketa hobetzeko, logelak izanen dira, bainan beren etxetan sartu nahi dutenak onartuak dira.

Ez balin bazara Uztaritzera joaten ahal, beribilak izanen dira Mende-Berrin; izena emateko hostoan erran.

KONTUZ!!!

Abuztuan ikastaldi bat izanen da... Donaistin xehetasunak eta izen ematea Mende-Berrin.

RIKARDO

OPTIKA ETA FOTOGRAFIA

Begietarako kristal bigun eta irmoak
Betaurreko galgatuak
Eguzkitarako betaurrekoak
Prismatikoak
Eztaietarako eta egun haundietarako argazkiak
Margoak argazkiak
Argazki zaleentzat
Fotokopiak
Kale Naguelan, 12

TOLOSAN

UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEA

Martxoaren lehen egunean, bere bigarren batzarrea egin zuen Udako Euskal Unibertsitatearen idazkaritzak. Hori dela eta, orain artean eman diren urratsak datorren udarako unibertsitateari begira, gogoratuko ditugu.

1974eko abenduaren 26an egin zen lehen bilera bat, aurten ospatuko den Udako III Euskal Unibertsitatea prestatzen hasteko. Lehen bilera hau orokorra izan zen, ikasle, irakasle eta denek parte hartzen zutelarik. Bilera hontako erabakirik garrantzitsuenak idazkaria bakarrik ari zen lanean unibertsitatearen idazkaritzan, eta bilera hortan zabaldu egin zen, beste hontara osatzen zelarik: Bilboko Euskal Kultur Mintegiko ordezkari bat, Donostiako Euskal Kultur Taldeko bat, Elhuyar taldeko bat, Ikas taldeko bat, Iruineko ikasleak bat (Arabako beste bat ere sartu nahi litzateke) Ipar euskal herriko beste ikasle bat, Jakin taldeko bat, Euskaltzaindiko beste bat, eta Arantzadi eta beste elkarre batzuekin loturak ezartzen dituen beste bat. Bestaldetik bilera hontan erabakiak geratu ziren zein jakintza sailetan egingo ziren lanak hirugarren unibertsitate hontan: hizkuntzalari-tza eta literatura, zientziak, gizarte zientziak (Antropologia, soziologia, filosofia...), Ekonomia, Zuzena, Teologia-filosofia, Kazetagitza, Pedagogia, Medikuntza, Antzerki-Edergintza, Historia. Jakintzasail bakoitzaren arduradunak ere izendatuak izan ziren.

Lehen bilera orokor honen ondoren, eginak ditu dagoeneko bi batzarre idazkaritza berriak: bat urtarilaren 11an eta bestea martxoaren lehen egunean.

Bi batzarre hauetan egin diren lanak eta eratu diren egin-kizunak gogoratuko ditugu lla-burki.

Udako III Euskal Unibertsitatea abuztuaren 19an hasiko da eta abuztuaren 30an amaituko. Tokia oraindik erabaki gabe dago, bainan gestioak aurrera doaz, eta berehalaxe jakin ahal izango dugu.

Aurrera doa euskaldun ikasleen fitxategia ere. Bai euskal herriko unibertsitateetan eta bai kanpokoetan ikasten ari diren guzien izenak sartu nahi dira bertan. Denei bidaliko zaizkie gero egitarauak eta abar. Honekin batera euskaldun ikasleak biltzen diren unibertsitate guztietan izendatuko da ordezkari bat, udako unibertsitatearen ordezkari bat, guztion koordinaketa serio bat lortu nahirik. Baita ikasleen fitxategiarekin batera, irakasleena ere egingo da.

Jakintza sail bakoitzaren egitaraua edo programa ere oso arduratua dago, eta berehalaxe atera ahal izango dira esku-egitarau orokorrak zabaltzen hasteko. Honekin batera, kartela ere berehala argitaratuko da euskal herrian zeharko pareta eta toki agerietan ezartzeko.

Egitarau edo programaketa ondo osatu ondoren, idazkaritza barruko diruzaingoa jo ta ke hasiko da diru-eskean industria eta diru-etxetan, unibertsitatean parte hartu nahi duten guztiek oportorik izan ez dezaten diru aldetik parte hartzeko.

IDAZKARITZA

IPAR EUSKAL HERRIKO BERRIAK

BRETOI ETA EUROPAR ALDI BEREAN

Orain bi aste edo, Parisen argitaratzen den Liberation egunkariak berri berezi bat zabaldu zuen. Berezia, oso berezia ere da berri hau, Irakurleek epai bezate ala den ala ez.

1957. urtarilaren 24ean, Le Goarnic andreak haur bat izan zuen. Moelan-sur-Mer (Finistère-n) herrian. Hauraren izena Adraboran aukeratu izan zen. Izena bretoa da; Frantziako zibil-paperean ez zen onzat eman.

1963ra arte, beste bost haur gehiago ere jaio ziren. Hauen izenak bretoiak: Maiovvonn, Gvndal, Divvezha, Skierjenn, Brann dira, eta 1956an bezala, bost izen hauk ez zituzten onzat eman Frantziako zibil-paperean arduradunek.

Goarnic gurasoek, ordea, esandokoari kasu guti eginaz, bide berri-tatik aurrera abiatu ziren. Eta, azkenik, hemeretzi urteren buruan nahi zutena lortu dute (nahiz eta guztia ez!).

La Haye-ko Internazional Epai-Etxeak («Cour Internationale de la Haye»), Europako kontsiluek, Europako Gizonaren Eskubidearen Aldeko Komisioak, ONUK, UNESCOk, UNICEFek Frantziako gobernuari parra egin diote. Hain xuxen ere, Le Goarnic sendiaren sei haurrak europako identitate txartela jaso dute bretoiaren nazionalitatearen agerpena ezagutzen den aldi berean.

Beraz, bretoi nazionalitatea bada eta lehenxago aipatu ditugun erakunde handi eta ezagun hoik onzat emana. Nahiz eta horretarako hemeretzi urte borrokan aritu beharra izan. Horrenbeste bururak eta pazientziak balio izan dute!

«BATASUNA ALDIZKARIA»

«Batasuna» «Euskal Herriko Ikasleen Agerkaria» da. Laugarren alea argitara berria da. Euskaraz eta frantsesez berri eta gai multzo eder anitz irakur daiteke.

Laburki bederen, bertako lantxo baten berri eman nahi dugu gaurko saio honetan.

Seigarren orrialdean iparraldeko ikastolez gauza interesgarriak aipatzen da. Hemen, jende talde bat, euskararen egoera txarrez jabetu zelarik, lehen ikastola 1969an sortu zen. Arrangoitzeko herritxoan tinkatu zen iparraldeko ikastolen lehen harri garrantzitsu hau. Orduan, hamar haur besterik ez ziren. Halere, lehen ikastola honen fruituak egun ikus daitezke ugariak izan direla. Hain xuxen ere, egun iparraldeko hamalau ikastolatan ia 400 bat haur bada. Ikastola hauk non dira? Iparraldeko hiru euskal herrialdetan zabalduak daude: Baionan, Biarritzen, Donibane Lohitzunen, Hendai, Uztaritzen, Maulen, Hazparden, Arrangoitzen, Donapaulen, Donibane Garazin eta abarretan.

Ikastola multzo honen sorrera, lan eta burruka askoren ondorio izan den bezala, aurrerakoan ere ikastolen etorkizuna lan eta burruka askoren ondoan lortuko da. Laguntzaren beharrean dira biziko badira eta beren eginkizuna beteko badute, hots, euskal haurrak hezi goi mailako beste euskal ikastetxeetara hel daitezke. Denok dakigu, ordea, salto hau emateko zer eginik badugula.

Beraz, Batasun aldizkarian den «ikastolak» izeneko lantxo, amaitzeko mementuan, gorazten zaiguna oso kontuan hartzekoa da. Segi aurrera.

ZABALEN EUSKAL ASTEA: 18tik 21tera

Zabal batasunak eraturik Euskal Erakustokian Kultura aste bat eratu da.

Hil honen 18an ekonomiaz mahai inguru bat izango da. Egungo Ipar Euskal Herriko ekonomiaz hitzegingo da. Nola dagoen gure ekonomia eta aurrera begira zer oin behar den. Mahai ingurua lauren bat lagunak zuzenduko dute.

Urrengo egunean, 19an, gure egungo egoera politikoaz beste mahai inguru bat antolatuko da. Bera zuzentzen, gutxienez, hiru lagunak parte hartuko dute.

20an, ostegunez, ikastolez, abestiaz eta abarrez jardungo den mahai inguru bat osatuko da. Egun berean, ikastoleko haurrentzat festa egingo da.

21ean, ikusgarri bat eratu da.

FLAMENDARRAK HERRIALDE MENPERATUEN ALDE

Beljikan bi edo hiru jende multzo desberdin bizi da. Flamendarrak, balloiak eta, dirudienez, bruseltarrak.

Flamendarrek heuren hizkuntza, kondaira eta egoera sozial bereziak badituzte. Aldi berean, burruka bizi bat daramate frankofonoen aurrean eskubide guztiak izan ditzaten. Brusela, egungo Belgikako hiri politikoa flamendarrena izan zen Belgikak autonomia lortu zuen era arte (XIX garren gizaldian). Orain, berriz, frankofonoak dira bertako jaunak. Halere flamendarrek, legearen babespean, linguistiko berdintasuna edo askatasuna egina dute Bruselasko hirian. Horrela bada, frantsesak hainbat eskubide du flamendarren hizkuntzak Bruselasko hirian, legearen baitan behintzat. Legeak, ordea, praktika mailan oztipo anitz du: flamendar eta bruselatar (edo frankofontar) jendearen elkar ezin errespetatua ezaguna da, eta, aldi berean, garratz!

Flamendar askok gure arazoak aski ongi konprenitzen ditu. Joan zen urtean, Etxamendi-Laralde abeslariak dei egin zieten eta aurten Maite Idirini. Guk ere flamendarren egoera ulertzen dugu. Beraz, elkar lanean aurrera jo dezagun.

OTSAILEKO «ACTIVITÉS EN PAYS BASQUE» DELAKOA

Hileroko hau, lehen ere gehiagotan esan dugunez, Baionako Komerzio eta Industria Ganbarak argitaratzen du. Beti bezala, bada gauza interesgarriak azkeneko «Activités en Pays Basque» hilerokoan ere.

Adibidez, orain bi hilabete edo esan genuen, hemengo eta hango ekonomiko harremak sortzeko eta lehengoak indartzeko Agirre jaunak, han bestaldean, ordezkari gisa hautatua izan zela, delako Ganbara honen eraginaz.

Azkeneko hilerokoan, editoriala bezala, Ganbarako lehendakari den Jacques Saint Martinek idatzen du. Honek, dio, hango eta hemengo harremanen aldeko bide berriak onzat hartu direla. Hemengo batzuek, beste zerbaiten artean, Dokumentazioentzat eta Frantsesa-Española erakusketako leku berezi bat eskatu omen dute. Alboan Euskarak ere bere lekua behar du. Halere ez dugu horrelako ezer inoiz irakurtzen. Agirre jaunari eta hango eta hemengo harreman ekonomikoetan arduratuak direnei, euskaldunen interesak ez ditzatela ahantz eskatuko diegu, euskaldun guztien izenean.

22an BIARRITZEN KANTALDIA

Hil honen 22an Biarritzeko ikastolek eraturik Oldarrak, Maite Idirinek, Eneko Labeguerik eta Tildiak abestuko dute. Okasio ederra euskal abestiaren gaurkotasuna ondokit neurtu nahi duenarentzat.

URZOLA

Martxoaren 29an Arrasaten BIGARREN MAILAKO IRAKASLE ETSAMINAK Euskaltzaindiaren ardurapean

Euskaltzaindiaren bigarren mailako lehen euskal irakasle etsamina martxoaren 29an eratzeko da, Arrasateko Teknik Ikstegian. Etsamina hau Euskaltzaindiaren ardurapean egingo da, harako Teknik Ikstegiko zuzendaritzaren laguntzarekin.

Aldez aurretik, martxoaren 27 eta 28an zenbait ihardunaldi prestatuko da ikastegiko bertako geletan, "B" mailako titulua lortu nahi dutenentzat bereziki buruturik. Jakina, guzti hau ez dela egun batetik bestera asmatu, 1972 EUSKERA aldizkarian argitara eman ziren baldintzak betearazi nahian baizik.

Hiru irakasle maila dira orduan berezten zirenak, hots, A, B eta D, goiko, erdiko eta beheko izatearen arabera. Geroztik, hainbat etsamina moldatu izan da lehen mailako (D) tituluak emateko, eta dagoeneko 284 dira lehen horretaz jabetu direnak. Lehen mailako titulua lortu duten hoiengan burutua da, hain zuzen, bigarren mailako hau.

Esan bezala, martxoaren 27 eta 28an molabaiteko ikastaro apropos bezain labur bat moldatuko da. Egunero bost mintzaldi izango da, 10ak eta 11,30etan goizetik, eta 3, 4,30 eta 6tan arratsaldeetan. Orduterdiko mintzaldi bakoitza hiru sailetan banatuko da: ordu erdiko txostena, hiru ordu laurden elkarrizketa, eta atsedendia gainerako ordu laurdenan. Hona programa:

HILAREN 27an

Goizeko 10etan haserako hitzaldia. Jose Luis Lizundia Irakasleen arteko harremanez, Xabier Zubizarreta Irakaskuntzaren Metodologiaren eta Euskaltzaindiko Etsamina Batzordekoak II Maila zertan denez mintzatu dira.

11,30etan, Miren Murgiarrenak Frantses Metodologia azalduko du, berori irakasle den aldetik frantsesez irakasteko erabili ohi duen metodoaz eta bestez.

Arratsaldeko 3etan, Euskal Dialektologia. Honako txosten hau, euskalkien azterketari atxikia, Xabier Kintanak emango du.

4,30etan Ingeles Metodologia. Laugarren txosten hau bosgarren paretako da, hura frantses metodologiari dagokion bezalaxe, honako hau, aldez, ingeleskoari. Txosten hau irakasle talde batek burutzen dihardu. Nork adiaraziko duen, ordea, erabakitzeak oraindik.

6tan, Irakasleen arteko harremanak eta eraketa. Jose Luis Lizundiak prestatuko du txosten hau, euskal irakasleen arteko harreman eta beren ekintzari buruzko koordinazioaz, batipat.

HILAREN 28an

Biharamunean beste horrenbeste txosten agertaraziko da ordu berdin berdin. Lehendabizikoa goizeko 10etan izango da, eta Mikel Zaratate (?) Euskal Estilistika azalduko du.

11,30etan, berriz, lehen mahai ingurua eratuko da, irakasle guztien artean. Honako lehen hau Euskara Irakaskuntzari buruz izango da, hau da, euskaraz ezertxo ere ez dakitenei nola eta zein metodoz euskaraz irakatsi. Mahaiburu Jesus M. Garmendia izango da, C.I.M. (Centro de Idiomas Modernos) antolamenduko zuzendari.

Arratsaldeko 3etan, Alfonsio Irigoien Euskaren Historiaz mintzatu da. Noski, euskararen historia ez dagoela txosten labur batetan azaltzerik, baina txosten hau, funtsean gainerako guztiak bezalaxe, azterketa bat baino iturri emate bat izango da, bibliografia kontua, alegia.

4,30etan bigarren mahai ingurua. Bigarren hau alfabetatze mailan moldatuko da, hau da, euskaraz dakitelarik (euskaldun berriok barru) alfabetatze ikastaroetan ari direnei dagokien metodologiak. Mahaiburu Imanol Laspiur izango da.

6tan, azkenik, Euskara Irakaskuntzaren mailakatzeari Mikel Murgiarren ihardungo du, besteak beste edozein irakasle aurkitzen duen oztoporik handienetako bat aztertuz, hizkuntza irakatsiaren mailakatzeari alegia.

HILAREN 29an

Azken batez, hilaren 29an, goizeko 10etan, "B" mailako Euskal Irakasle Etsamina eratuko da, aurreko bi egunetan agertu ahal izango den programaren arabera.

Etsamina bukatu ondoren, azken hitzaldi izango da amaiera gisa, Ihardunaldien jarraipena delakoaz.

OHARRAK

—Etsaminetako matrikula 500.— pta. izango da, eta hiru egunetako egonsaria 1.600.— pta. guti gora behera. Hala ere, batak ez du bestea behartzen, hau da, nahi duenak ikastaroa jarrai dezake gero etsaminaren beldur bada ere. Eta, alderantziz, bere burua jantzia ikusten duenak etsamina dezake, aurreko ikastaroan parte hartu gabe. Baita, jakina, biak ere.

—Badaiteke hiru egun honetan lehen mailako (D) etsamina ere eratzeko, bigarrena egin asmoz eta lehena egiteka baten bat agertuko baldiz edo.

—Programa hau probisional samarra da, eraz eta moldez aski seguru bada ere. Edozein modutan, lehen mailako titulua duten irakasle guztiak nork ere etxean jasoko dute programa zehatza, baita Euskaltzaindiaren beraren dei berezia ere.

L. A. ARANBERRI

Bergiamen-en

"SEI IDAZLE PLAZARA" liburuaren inguruan (eta IV)

Kritika honi amaiera emanaz, egileak aztertzen duen azken arazo bat aipatu nahi nuke, oraindik puntu asko argitzeko dituen arazoak.

«Eta erdara» du izenburu aipatu nahi dudana azken pasarte honek. Beste hontara laburtuko nuke bere mami, egile beraren hitzak hartuz:

«Mitxelena erdaraz ere idazten duen euskal idazleetakoa dugu... Zenbait lan erdaraz landu du, nahiz eta honen euskara urte gorrikoa izan. Bera maisu deneko alorrean, hain zuzen ere, erdaraz ari da. Zenbait Hitzaldi delako bere liburu ere itzulia da... Bilaketa lanik gehienak erdaraz eman dizkigu... Arazo honen aurrean honela arrazoitzen du Mitxelena: «Euskaldunek nik uste —horrelako gauzak irakurtzeko gogoia duten euskaldunek-erdaraz badakite; irakurtzea nahi nukeen zenbait erdaldunek, berriz, ez dakite euskaraz» (MIH, 204).

Uste ote du Mitxelena kanpoan hainbat entzule eta irakurle ez dituela bere etxean? Zergatik, esaterako, Zenbait Hitzaldi beste norbaitek euskaratu beharra? Euskarazko obrak pisu handikoak badira, kanpokoak, baita euskaraz ez dakiten etxekoak ere, itzuli beharrean aurkituko dira... Berezko obrek ematen diote bere maila literatura bati-Mitxelena berak ondo dionez. Berezko obra hauek bilatzaile batenak direnean orduan eta indar gehiago emango diote hizkuntza bati, gure ustez.

Mitxelena berak dio: «...bi gauza dira, eta arraz bereziak, jakintza irakastea eta jakintza aurreraztea, edo aurrerazi nahian ibiltzea, gizon ikasi asko-jakina eta bilatzailea zeharo ezberdinak diren antzera» (MIH, 205).

Mitxelena ustez, beraz, euskaraz jakintza irakasteko balio luke, hortarako beste hizkuntzetatik itzulpenak eta eginaz; baina ez luke balioko jakintza aurrerazteko, hots, bilakuntzan iharduteko... Marxek bere Kapitala euskaraz izkiriatu izan balu, gonbarazio baterako, behar bada egun euskara hizkuntza argi bat izanen zen. Xede bezala behintzat, jakintza irakasteko eta jakintza aurrerazteko, bietarako erabili behar litzateke euskara. Jokabide hori ez dukegun bitartean ez gaituzte aintzakotzat hartuko, ez dugu euskara behar den neurrian kulturatu ahal izango. Berriz ere morrontzan ibilix beharko dugu inoren lanak itzultzen eta antolatzen, euskal bilatzaileek euskaraz egindako obrez beste erdal hizkuntzak itzulpenetara bortxatuko ez dituzten arterainokoan ibili beharko ere morrontza triste honetan».

Honeraino Begiarmen-en hitzak. Erantzun diezaiogun poliki eta patxadan.

Nere iritziz «demagogiaz» beteriko pasarte bat lortu du hemen egileak (eta hori ez nik egindako laburpen hortan bakarrik, baita pasarte osoan ere), eta ez da erraza bi hitzetan erantzutea. Hala ere neure iritzian eman nahi nuke, ahal dudana ilaburrekin.

Lehenengoz har dezagun kontuan, Begiarmen-ek ez badu aipatzen ere, noiz esaten zituen hor jasotakoak Mitxelena. 1956an idazten zituen EGAN aldizkarian. Begiarmen-en kritika, berriz, oraingoa da, 1974koa. Eta kritika egiterakoan testu-inguruak agertu behar dira lehenbizi argiro, eta gero gerokoak; izan ere oso esberdina bait da 1956ko euskal kulturaren giroa eta oraingoa.

Hala ere orduko posturak badu oraindik ere baliorik gure herrian, ez bait gara gehiegi aurreratu oraindik, asko-xamar aurreratu bagara ere.

Orduan Mitxelena, zentuz jokatu berak zionez («sentido común» horri jarraituz) erdaraz idazten zuen Linguistikazko ikerketa edo inestigaziolanetan, eta geroa ere jokabide horri jarraitu zaiola. Begiarmen ez da konforme horrekin. Baina bada hemen zerbait argitu beharra: euskaldunon artean ez genduko inork nahi horrela jokatzeko, erdarara jotzea ikerketa mailan, bainan jokatu beharra gertatzen zaigu. Honela zion Mitxelena Begiarmen-ek jaso ez badu ere esaldi hau bere kritika egiterakoan— 1956ko idazlan hartan: «Alemanez, ingelesez, espainolez eta frantsesezko idazlanak bakarrik jasoko dira. Sueziako STUDIA LINGUISTICA aldizkariaren azalean irakur daitezkeen hitz hauek eskeintzen dizkiot U. jaunari. Beren (Sueziarren) ez du, beraz, lekuri hor. EtaSuezia ez da Euskal herria eta horrelako oharrek ez dira han bakarrik agertzen. Arrotz guztiak ero sortu ote ditu Jainkoak, eta gu bakarrik zuhur?» (MIH, 205).

Mitxelena ere nahiago luke noski euskara izatea ONU-k onarturiko hizkuntza ofizial hoietako bat, mundu osoan zabaltzen den hoietako bat, bainan ez da horrela gertatzen, eta beste hizkuntza gehienak bezala arlo askotan beste hizkuntzetara jo-beharra gertatzen zaio, eta hori inoren morroi izan gabe.

Mitxelena ondo daki euskaraz ere, beste hizkuntzak bezalaxe, berez balio duela ikerketarako, bainan soziologia-arrazoiengatik eta beste eratako zenbait arrazoiengatik, erdarara jo beharra du arlo batzuetan. Ikerketa mailan gertatzen zaio hori adibidez. Eta maila hontan euskara baliagarri egin nahi badugu ez dugu borondate hutsez eta hitz hutsez lortuko, talde lan serio baten bidez baizik. Ez da gauza hau gizon batek, jakintsuena izan da ere, lortu dezakeena. Hemen diogunaren argigarri Marzelino Aizpuruak Zeruko Argian argitaraturiko bi idazlan aipatuko ditut.

Lehen idazlana «Katalana, zientzia hizkuntza» urtarilaren 19ko alean dator. Udako Katalan Unibertsitatean eginiko agiri bat aipatzen du, eta agiri honetan beste hontara ikusten dute katalanek gure arazo hau: «Gure geografiari dagozkion lanak (geologia, geografia, botanika, zoologia, ekonomia...) batez ere katalanez argitaratu, laburpen luzeak ingelesez eta aldemenen dituztelarik; gure gizartekorentzat erraz irakurtzekoak izanez dira honela eta baita ingurukoentzat ere (romania hizkuntzakoak izanen bait dira gu bezala, eta beraz, katalanez ongi uler dezakete), bainan laburpen zabal hoiekin urrutikoei ere zabaltzen diegun bidea. Geografiak bestelako aparteko lanak (kimika, mikrobiologia, matematika, fisika...) ingelesez argitaratu bati-pat, katalanez laburpen edo lan guzia argitaratuaz beti».

Bigarren idazlanean (1975 otsailak 2) ondorio batzuek ateratzen ditu Marzelino Aizpuruak, eta zentuz begiratu, oraingoz ez dio etorkizunik ikusten azterketa-lanak euskaraz argitaratzeari. Hori bai, eta denok bat geroz hontan lanean hasi behar dugu jo ta ke, eta egiten zaion baino toki gehiago egin euskarari gure zientzia-aldizkarietan.

Beraz, Begiarmen, gauzak serio xamar hartu behar dira, eta ez esaldi borobil batzuek bota eta lasai geratu. Pasarte honen oinarritzko puntua ikuitu ondoren, gaitozen bertako tarte batzuei erantzutera.

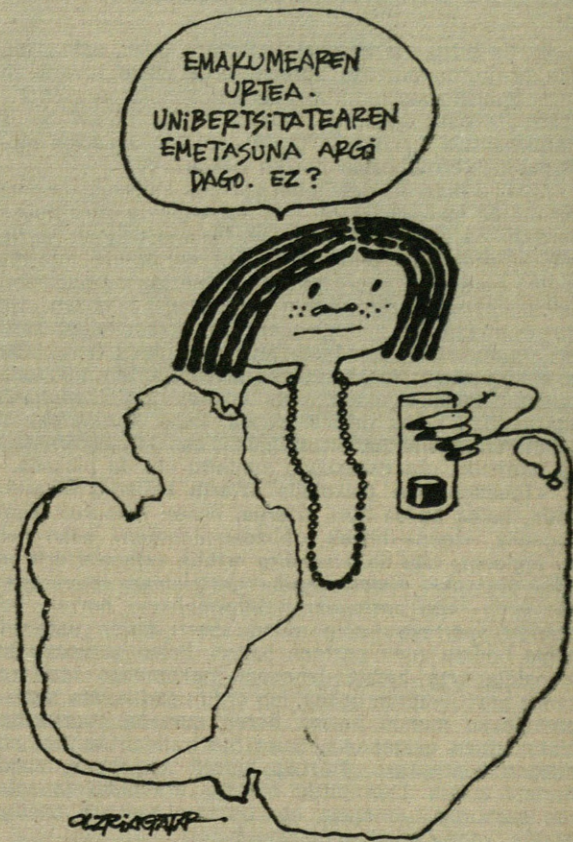
Mitxelena esaldi baten aurrean galdera hau egiten du kritikuak: Uste ote du Mitxelena kanpoan hainbat entzule eta irakurle ez dituela bere etxean? Ba, zoritxarrez ez orduan eta ez oraindik ere Mitxelena ez ditu kanpoan hainbat irakurle gure artean linguistikazko ikerketalanetan. Kanpoan hainbat izango balu hemen, gorago ibiliko ginake euskaldunok jakintza-sail hortan.

Beste galdera hau ere egiten du Begiarmen-ek: Zergatik, esaterako, Zenbait Hitzaldi beste norbaitek euskaratu beharra? Harriturik geratu nintzen galdera honen aurrean. Orain artean uste nuen liburu bati kritika egiterakoan, liburu hori ondo irakurrita gero egin behar zela, bainan agian oker nengibilen. Begiarmen-ek ez ote du irakurri Zenbait Hitzaldi liburuaren sarrera gisako «Argitu beharrekoa» J.A. Letamendiak izenpetua? Izan ere irakurri bazuen, ez zuen behin ere horrelako galderarik egingo. Gauza argi bait dago, liburu hori ez dela Mitxelena egina, Letamendiak berak baizik, harek emandako hitzaldi batzuek euskaratuz. Liburu horren asmoa eta egitea bera Letamendiari zor zaizkio eta ez Mitxelena.

Eta Begiarmen-ek bere demagogia neurritik atera gabe, beste honako hau ere esaten du: «Marxek bere Kapitala euskaraz izkiriatu izan balu, gonbarazio baterako, behar bada egun euskara hizkuntza argi bat izanen zen. «Bai eta behar bada (Futuribile-en sail hortan sartuz) ez zen marxismorik izango munduan, horrela egin izan bazuen.

Beste puntu asko ere geratzen da erantzuteko «Sel Idazle Plazara» liburu honen inguruan, bainan nere aldetik hemen amaitzen dut. Besteek uzten diet lekua, bekoitzak bere puntuetan erantzuna eman dezan.

Iñaki ZUBIZARRETA

EUSKAL ABESTIAZ (III)

Gure abestiaren alorrean xehetasun argi bat hartu behar dugu kontuan: bizitzarako tresna laguntzaile bat asmatu behar dela, bizitza bezain sinple eta korapilotsua; gure artean finkatua eta gure mintzabide izango dena. Inola ere ez gauza teoriko hutsa.

Euskal abestia bizi da gaur, badakigu, baina inguruko herrietakoaren menpean kokatua dugu. Gu bizi garen gizarteko mintzagailu haundienetan —hemengo irrati eta telebista erdaldunetan alegia— guttitan agertzen bait da. Badakigu akats hori ez dela euskal abestiaren erruagatik, euskal kultura osoaren egoera dela baizik. Hala ere, bere barrengo estetika-egiturak parte izan dezake arazo horretan.

Hortaz, gure abestiaren zabalkunde mailaren beheratasuna kontuan harturik, saia gaitzen orain bere aurka jaikitzen den abesti tankera —antza ematen duenez, nagusia alegia— aztertzeko: ikus dezagun nagusigoa ematen dizkieten bentajak non dauden.

GAZTE-ABESTI GIROA MUNDUAN

Irratia biztu eta berehala entzungo duzu, agian, musika arraroren antzeko zerbait. Ezagutzeke erraza da. Kittarra elektriko, bateria, itxura desegokia eta abar... Asko eta asko esan da musika tankera horri buruz. Mendebaldeko herrietako gazte gehienak zorutzen ditu. Zergatik? Zertan datza horren gakoa?

Musika horri da batzuetan gazteek inportantzia ematen dioten gauza bakarra —ez horrenbeste gure Euskal Herrian, baina bai toki askotan, biziago dagoen herrietan. Informalismo antzeko zerbait dario, eta informalismoa bera ere sortarazten eta irabiatzen du gaztearen baitan, psikologiazko eragin ikaragarria jokatzen. Gogoratzen garenez, «teen-agers»-en errebolta sortu zen giroan etorri zen hona musika tankera hori. Indar haundia hartu zuen gaztetxoaren artean, beren mundulerkuntza sakonki aldatzen... eta askotan euskaldungoaren kontra, bai. Baina urteak joanda, indar hori itxura aldatetaren mailan gelditzen da. «Teen»-aroen erretzen da normalki, eta geroxeago suntsitu ohi da piskana.

«Teenagers»-en psikologia aztertu beharko litzateke orain, baina ez da hori aztergai honen helburua. Dakikenez, «teen» hitzak «thirteen-nineteen» esan nahi du ingelesez; hau da, «hamairu urtetik emeritzi urte arteko gazteak», «adolescente» gaztelaniaz. Herri askotar: «pop» eta antzekoaren informalismo horrek, adinekoen aparteko beste mundu berri baten uste eta nahia hedatu zuen gazteen baitan. Baina gurasoen belaunaldia urte batzuk lehenago neketsuago bizi izan zenez gero —gerla, gosea, lan ordu ugariak, eta abar—, paradisuako mundu horrek beren gurasoen aurka bultzatu zituen gaztetxoak, baita hezitzaileen kontra, adinekoen kontra ere. Burrutako horrek adinekoen mundu hertsia zulatatu zuen pittin batean; eta aldaketa askoren sorburua —onerako eta txarrerako— ere badugu, hortaz, «pop» musika tankera hauxe.

Hori guztia jakinik, gauza hauen gainean eraiki eta zabalitzen da gure uestez musika tankera hori:

- Musika arloan jakituri eta heziketa urri edo eza.
- Kultura gai askotan ere jakituri eza.
- Herri ohiturenganako arbuioa.
- Erotismoari eta irudimenari ihesbide erraza.
- Besteek egiten dutenari jarraitzea.
- Kultura eta heziketa egokia herriar xeheak lortzeko kontrako guraria.
- Batzuentzako dirua irabazteko iturri oparoa.

«POP» TANKERA ETA MUSIKA JAKITURI EZA

Badakigu «pop» musika Mendebaldeko hiri haundietan sortua dela: Liverpool, London, Paris, Chicago, New York eta abarretan. Handik gero telebista, irrati, disko eta argitaraldiei esker bazter guztietara zabaldu da. Horrexegatik, kale barruko gauza da. Baina, beste aldetik, hirietan ere sortu dira beti musika eskola nagusiak, lan bikainenak eta aldakuntza berri guztiak. Kale barrukoaren artean musika ikasketa bikainak egiteko ohitura eta ahalbidea hedatuagoak dira, beste hiri ttikietako edo baserrietakoaren artean baino. Hala ere, giro horretan jaio da asmaketa hauxe.

Egia esan, musika tankera hori Mendebaldeko kultura landu eta bikainarentzat jipoi itxusia da. Nork esan! Bach, Mozart, Beethoven, Wagner, Verdi, Debussy, Strawinskyren lanen eta irakaspenen ondoren... «badatorrit horki gero ile luzedun zantar bat, hasten da burrundare hori ateratzen, eta jende guztia pozik txaloak jotzen. Hori duk hori, txo!

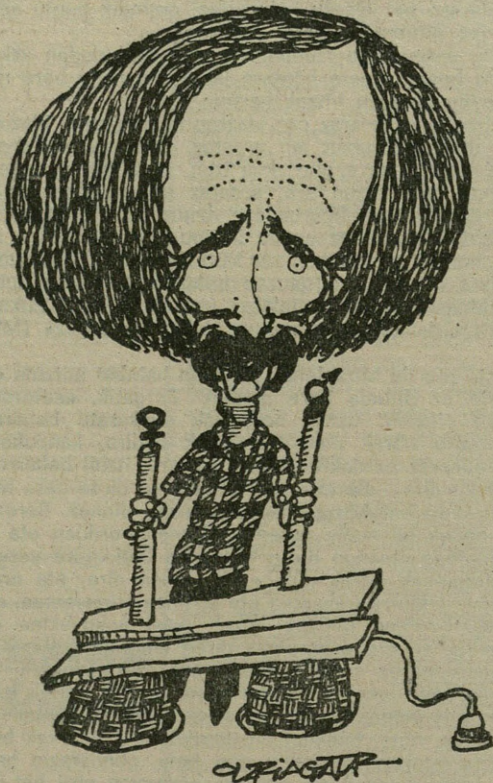
«Pop» tankera Amerikako «jazz»-aren eta Europako musikaren semea da. Batzuetan gaurko «vanguardia» musikaren teknika batzuekin jokatzen du, baina bere jomuga ez da ereslan akademiko bat burutzea, baizik gaztetxoaren «zinesis» (higimena) eta irudimena zirikatze eta asetzea. Horretaraino heltzeko bide guztiak baliu dute, eta ikusmira horretatik *ausartasuna* dario.

Musikologia aldetik honela eraikitzen da gure uestez:

1) *Abeslaria*: Gazteen abotsa, gaizki hezia sarritan, ozen epela —zantarra askotan— eta tipifikatu gabekoa. Doinufintze (entonazio) informala aproposa. Hara, lehenago aldiatan entzuleari abots zolia eta ozenmaila (tesitura) garaiduna atsegin zitzaion batipat, edo betsela, baritono edo behekoa ere bai, baina zehatz fin dutako ezenduna guztietan. Geroxeago, mikrofonoari esker, ez zen abots sendorik behar plazetedo aretoetan entzuleen aurrera agertzeko, eta ezenmaila behe arruntadunek garaitu zuten plaza.

2) *Doinuegitura*: Lehenago «tonika-dominante-subdominante-tonika» egitura erabiltzen zen —hertsiki sarritan— abesti berri bat egiten. Hau da, «doinuegitura» edo «sistema tonal». «Pop» barnean azalez ez da horrela jokatzen askotan, baina apur bat sakontzen baldin badugu, aldakuntza haundirik ez dugu aurkituko. Bi etarra ibiltzen da hemen ere:

a) Doinuegitura klasikoan irau, baina beste xehetasunik gainera erabiltz: kintinela kutsuko atalttoak, melismak, sinkopa eta apoyaturetan doinutarteak aldatzea, eta abar.

b) Toniko batetan oinarriturik hasi, eta gero inprobisazioari libro utzi. Ausartenez —eta ezjakinenek ere bai— egiten dute hori.

3) *Melodia*: Aurreko aldiatan melodia izan ohi zen inportanteena. Gaur ostera hori «italianokeria» deritzagu. «Pop» tankeran bi motako eresi erabiltzen dira: arinak eta astirotsuak. Lehenengoan melodiak ez du inportantzia haundirik, baizik ritmoak; bigarrenean bai, baina gozotxua izan behar duenez gero, sarritan melodia eta (demasiado fácil) errezegiro taxutua da. Hala ere, guztira, hemen ez da melodia bikain baten atzetik begira ibiltzen gehienetan, aitzitik zenbat eta latzagoa eta irabiagarriagoa hainbat hobe.

4) *Armonia*: Beste horrenbeste esan dezakegu. Berez ez da armonia klasikoa, ez da itxura polittaren bila ibiltzen (bestela, ez zen sekula sortuko tankera hau agian). Lehenago esan dugunez, gazteen higimena eta irudimena irabiatzea bilatzen da, eta horretarako ezina da gauza sakonki sortu helburuak ejelak direnean. Joku baten antzera esperimentatzen da hemen armonia —gazteek berek «el sonido» deitzen diote—, ea nork ateratzen duen arraroena. Funtsean, bateria eta beheko kittarra sakona izan ohi dira nagusi; hau da, gogor entzuten dena, eta beste enparaua biguntxoago entzuten da. Askotan pasarte bakalak —edozein ereslan dituelarik— askatzeko formula traktatsak izaten dira, edo eta pasarte hoik uxatzen dira eta kitto.

5) *Zarata*: Osagarri beharrezkoa hauxe; berehala konturatzen da entzulea horretaz. Aurreko aldiatko ereslanetan ere hots haundiko atalak baziren, beste biguntxoagoen artean barraiaturik. Baina normalki nahasketa hoik guztira armoniaz eta edertasunaren alde erabiltzen ziren. Hala ere, XIX. mendetik honantz hasi zen gero eta hots haundiagoa ateratzen; eresgileen artean, Wagner-eri salatzen diote gertaera honen esku astuntza nagusia. Gaur egun «pop» tankeran bederen, zarata edo burrundadea berez eta nahiez ateratzen da: kolpe eta gogortasunaren —gogorkeria, behar bada— azalpena.

Baten batek esan du «pop» tankeraren alde, «burrundadearen estetika dardola». ...Edozein gauzak badu bere barneko estetika, jakina, nahiz oso itxusia izan. Baina estetika moten artean ere bada edertasunaren aldeko desberdintasuna. Hemen, musikologi-azterketa hauxe egin ondoren, galdetu behar genuke ea «pop» estetika nork eta zergatik ausartzen duen. Eta horretarako musikologia arlotik aparteko zenbait gauza ere aztertu beharko litzateke.

Bere barneko estetika eremuan aurki aenezake erantzuna. Hau da, gaurko gazteek zergatik hautatzen dute «pop» tankera, zergatik erabiltzen dute eta zergatik arbuatzen ez dute. Lehenago esandako kausa hoik (kultura maila ttikia, alboko besteek jarraitzea, eta abar) kanpoko indarrak izaten dira: indar hoik norheraren barnean sartu ahal izateko, atea zabaldu behar da... Ate edo plenu horixe, «pop» barneko estetika izan liteke gure uestez.

Hala ere, musikologi aldetik «non» etikaren alde arazoria gutti aurkitzen duu herez. Beharhada, *usadizko* zenbait balore bai. Eta hortan dago burruka, gure euskal abestiaren alde.

JOAN MARI MENDIZABAL

ERROTEA

Lauro ikastolatik kilometro bat gutxi bat gora behera, Bilborunzko bidean, baserri moltzo bat dago eta heuren ondoan «Errota» bat, «Atx-Bolueta» izenekoa.

Errota hau, erreka bategaitik inguratua dago; erreka hori eta inguruko lurrak benetan zoragarriak dira. Eukaliptoak alde batetik, bestetik piñoak eta gauza honeik leku atseingarri bat sortzen dabe.

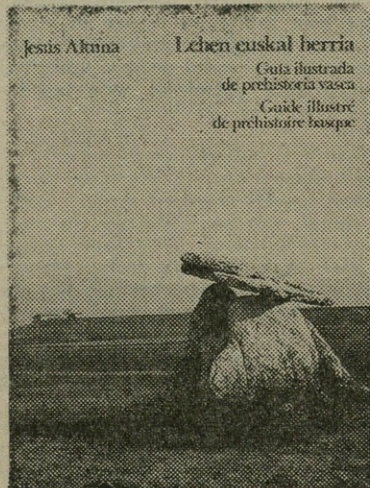
Erreka horren ur-jauskerak eta hango haitza goroldioz beteak, baso barruti baten antza emoten dautso. Erromatarrek Euskalerriari

ikutu bat emon ondoren, Iturrizak diñoenez, «veguniense» batek errota horren ondoan egoan harri batean latifizez «VEGUNIENSES HOC MUNIERUNT» frasea idatzi eban. Orain harri hau apurtu ondoren, horma barri bat egin dabe hango baserriarrak.

Zoritzarrez ez jakiñak harri hori apurtu eta ez berriztatzeak gaurko gazteriari Euskalerriko kondaira apur bat kendu dautse. Dana dala, leku interesgarria da eta estudiantzekoa gainera.

Jon Alatz Urresti Osa
11 urte.

LEHEN EUSKAL HERRIA

txikin, Haitzbitarten, Marizulon, eta Ekainen. Beste batzuetan Juan Mari Apellaniz lagunduz: Husosen, Arenazan, Kobaridan, Altxerrin; Andatzako, Posentarriko eta Ausokoiko trikuharrietan eta Arrolamendiko hilarrietan.

Euskal Herriatik kanpora ere lan egin du I. Barandiaran, J. Gz. Echeagaray, G. Laplace, G. Marçan, G.L. Freeman, G. Clarck, L.G. Straus, M. Bonifay eta abarren eskabidez.

Gizon ospetsu honena dugu LEHEN EUSKAL HERRIA liburua. «Gure ikastola eta Lizeotako ikasleek» eskaini die.

Ez da jakintsuentzat egindako liburua bat. Ez da, beraz, Joxemiel Barandiaranek egindako liburuen antzeko bat. Ez da «Euskalerriko leengizona» eta «Lehen euskal Gizona» liburu ezagunen ordezkoa. Ikasientzat egina da.

Honela dio egileak berak: «Eskua artean daukazu liburuxko hau ez duzu haien ordezkoa. Beheragoko mail batean ari zaizu. Nere ikerketa, azterketa eta ibilaldietan ataratako argazki batzuen bilduma da. Argazki hauek lerritzeko erabili ditudan irizpideak kronologian eta pedagogian oinarritu ditut. Liburu hau eratzean, batez ere, gure ikastola eta lizeotako ikasleak izan ditut gogoan. Bideanabar Euskal Herria etortzen zaizkigun turistak, gehienak ez dute liburu sakonik erosten, argazki apainduak eta erraz irakurri daitezkeenak baizik».

Oso ondo taxutu eta burututako liburua dugu. Argazki ederren eta hitz zehatz eta laburren bidez ematen digu Jesus Altunak Lehen Euskal Herriaren berri.

Oso harrera ona izango duela koan gaude. Euskaraz, gaztelaniaz eta frantsesez da liburua.

LEHEN EUSKAL HERRIA. —JESUS ALTUNA— GERO.

IRASTORTZA

JOSE ZINKUNEGIREN OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbietia, 66

DONOSTIA

Txileko Eliza Katepean?

"Txileko Eliza protesta eginaz bizi da, baiña bera ere atxilotua dago. Junta Militar Izeneko Gobernuak agintzen diona baizik ez dezake egin". Charles Condamines jaunak, Temoignage Chretienen, Parisko asterokoan, otsailaren amaieran, idatzitako itzak dira. Gaurkoan, orren irakurgaia dut iturri, zurekin mintzatzeko.

Edonork dakienez, Txileko Militarrek porrokatu zuten Allenderen Gobernu Sozialista. Ordutik ona "Junta Militar" bat dugu Txileko Gobernuan. Pinochet Jenerala bere buruzagi.

Aseratik, Elizaz, sasi ezkontzaz, uztartua nai du izan "Junta Militar". Kruzada baten antzo agertu nai dute Erriaren aurrean; Agintaritzaz jasotzeko, egin zituzten ainbat odol ixurketa, Jainkoak nai zuen gauza balitz bezala. Militarrek eta beren jarraitzaileak santu aundiak noski eta Allende ta beretarrak gizon gaizto, erri ondartzaille eta billau aundiak.

Iraillaren amaikan, militarrek Gobernuaren jabe egin ziren urtebetea zen. Pinochet jeneralak, erriaren aurrean, onoko otoitz au zuzendu zion Jainkoari:

"ENE JAINKO ALTSUA, ZORROTIK EZPATA ATERATZEKO KEMENA DIDAZU ZURE NEURRI GABEKO JAKINDURIAZ. ZUK, EZ PATA AR ERAZI DIDAZU ESKUETAN GEURE ABERRIAK BERRIRO ASKATASUNA ARKI DEZAN. GAUEKO ILLUNPEAN, AINBAT ALDIZ ESKATU IZAN DIZUDANA, GAUR NERE ERRITARREN AURREAN, ESKATZEN DIZUT: ZATOZ, SINISMENEAN, ETORKIZUN OBEAREN BILLA DABILLEN ERRI ONI LAGUNTZERA".

Erlijioaz baltatu nai zuten Txileko militarrek beren Politika aurrera eramateko. Ona beste gertakizun bat: Allenderen etxea lur jota, xeatuta gelditu zen Matxinada garaian, militarren eskuetan. Allenderen etxea izan zan toki berean, Karmengo Amari Eliza berri bat jasotzea erabaki zuten militarrek. Matxinadaren urte buru eta illabetera eliza berriaren ateak ireki zituzten. Jendetza aundia bildu zen eliza berrian, Maipu izeneko errian. Gorrotoaren oinarritan altxatuta eliza arek ez zuen asko postuko Zeruko Amaren biotza. Eliza berriaren inauguraziora joandako erromesen artean Pinocheten otoitza zabaldu zuten; orrela, erri ximpleak jakinaal izango zuen, anaia arteko eriotza eta odol ixurtzeak Jainkoak nai izandakoak zirela eta militarren Politikaren alde egotea Jainkoaren alde jokatzeko zela.

Bitartean Elizak zer? Aseran, beintzat, Jerarkiako geienak militarrekin elkartu ziran. Inork ez zuen adorerik izan Pinochet jeneralaren otoitz lotsagabe ura gaitzetsi eta kondenatzeko.

Maipuko eliza berriaren inaugurazioan Silva Henriquez Kardenala meza emale eta sermolaria. Auexek izan ziren homiliko leen itzak: "Erri eta Eliza katolikoak Gobernuaren eskuetatik eliza berri bat jaso dute. Eskerak damaizkiet beren sinismen agerketa onegatik".

Eliza barruko jende guztiak ez zuen entzun aal izan sermoi osoa. Polizikoak amabi eliztar zeramatzen kanpora. "Pakearen Komisiokoak" eratutako giza eskubideen aldeko Agiria zabaltzen ari ziren. Aristia Gotzaiak batipat egin zen. Aristia Gotzai au bera izan zen kementsu, biziki eta konkretuki Gobernuak erriari ezartzen zizkion ainbat zapalketa lotsagarri, salatu zituna.

Asera artian geiegitxo nabarmendu ziren Txileko Gotzaiak Junta militar diktaduraren alde. Txileko "Junta Militar ori" gaitzetsi eta kondenatua izan zen O.N.U.n. Valparaisoko Gotzaiak, Pinochet, Gobernuoko Lendakariari eskutitz au bidali zion: "Goi maillako Auzitegian gure izen onari txistu zikiña bota zaio, gure erriaren irudia guztiz aldrebestu eta itxuragabetuaz. Irain orrek ez du Txile zikindu; zuzengabe-keriaz eta arrazoirik gabe irain egin digunetara bete-betean jausi da".

Egun aietan, berrogeita bost apaizek, agirian, aitormen au egiten zuten: "Mundu guztiaren aurrean, protesta bizia egiten dugu Nazio Elkartearen gure erriari egin zaien iraiaren aurka".

Eliztar jende auzentat, Jainko-eskua zebillen Txileko azken gertakizunetan. Allenderen garaian, Erriak iru urte igaro ditu Gurutze bidean. Iru urteren buruan, ilda zegoen Aberriari, beren matxinadarekin (Golpe de estado) piztutera ekarri diote. Junta Militarren aldeko Eliz jokaera eta mintzoak oi u eta oiarzun aundia izaten zuten. Berari derizkion zabalkundea egiteko, eskuetan bai ditu Junta Militarrek komunikaide guztiak. Bitartean, Aristia eta Gobernuaren aurka zeuden Eliztar batzuen abotsa, isillikako mar-mar bat baizik ez zen. Ez zitzaion lekuri ematen ez egunerokoetan ez Radio eta Telebisioan.

—oOo—

Gaur zer? Txileko Eliza zatituta dago. Militar eta fazismoaren aldeko Eliz Jerarkiaren leen itsumen eta zoramena, urruti gelditu dira. Txileko Gotzai geienek, puskatu nai dituzte Junta Militarrekiko lotuerak. Baiña, apaiz eta Gotzaien artean, minoria batean, arkitzen dira Fazismoari jokoa egiteko prest. Beti azaltzen da apaiz bat edo beste kañoiak bedeinkatzeko, Matxinadaren urtebete Meza emateko eta abar. Gertakizun oietan, zabalkunde izugarria egiten dute Telebisio, Radio eta Egurorokoek, jende ximpleari adierazteko, maitasun goxoenean, maita minduta, bat eginik daudela Eliza eta Junta Militarra.

Egia ordea besterik da: Eliz Jerarki eta apaiz geienek Diktadurakiko masi ezkontza moztu eta ebaki nai lukete. Txileko Elizak salatzen ditu erriari egiten zaizkion zapalketa aundiak; gartzeletako egoera eta tortura izugarrien aurka biho mintzo da; prisionero politikoak, Elizagandik jasotzen dute laguntzarik aundiena. Au guzia egiñik ere, aseran Gobernuaz egin zituen lotura estuak ezin ditu apurtu. Allenderen alde jokatzu, matxinadan gaitzaille gertatutakoen alde, erruki eske doaze-nean, apaiz edo Gotzaiak erantzun au jasotzen dute: "Ez zaitezte naas Politika arazoetan; ardura zaitezte zuen gauzez; zuen Eliz barran (zuen babes edo zuen ximplekeriaz) sendotu eta ugaltzen ari den marxismo-sustriak ken itzazue".

Diktadurarekin, zetozkion ondorenak ez zituen bear ainbat neurtu Silva Enriquez Kardinalak. Elizak Junta Militarri jokoa egiten zionean, onartuak ziren Elizaren iritzi eta jokaerak. Gaur eliza oni beroni, Gobernuaren aurkako salaketa batzuk egiten baditu, esaten zaio: Ez zaitezte politikan sar, ori ez data zure egitekoa.

Bitartean or dago beste eliza, espetxeratuen eliza, torturapean bizi direnen eliza, matxinada galdu zutenen eliza, erri zapalduaren Eliza, Ebanjelioa beste era batera irakurri nai luketenen Eliza.

AROSTEGITAR JOK

ELIZAREN BERRI

AITA SAINDUAREN ETA ERROMAKO KURIAREN AUTOKRITIKA

Ez da esan beharrik, jende askok hartuko duela aurten Erromarako bidea. Joan-etorriako agentziek gogoz hartu dute Aita Sainduaren gomendioa, urte saindua dela eta egiñikoa. Eta garai batetako gurutzada predikariak baino leihatsuago ari zaizkigu Erromarako bidea hartzeko deika.

Dena den, hor dago Aita Sainduaren deia. Baina, aiantzi egiten da dei horren mamia: konbertsio beharra. Eta paradoxa (hainbatetik bat), honetan datza: konbertsio adierazpen behar lukeen bidaia horretarako, konbertsio gogo eta interese gutxienean duten agentzia horietaz baliatu beharra.

Hain zuzen ere, Erromarako bidaia hori, bakarka eta nork bere aldetik baino gehiago, taldeka egiteko eskatzen du Aita Sainduak. Horretarako, ezinbestean, sozietate handi horietara jo behar.

Baina, natorren harira. Aita Sainduak, berak hasi nahi izan du bere Jubileoari talde giro hori ematen. Halatan, Batikanoko Kuria osoa gonbidatu du Jubileoa elkarrekin ospatzera. Ez dakidana, zera da: horrelako ospakizuna taxuz egiteko Batikanoko jende horrek guztiak funtsean interes berdinak ote dituen, ala desberdintasun handienetan tapagarri gertatu ote den. Dena den, otsailaren 22an, han bildu dira San Pedro basilikan 3.500 kardinal, apezpiku, apaiz eta laiko (denak erromatar Kuriakoak).

Eta, jakina, horrelako okasio batetan, ez zezakeen hutsegini bere hitzalditxo Aita Sainduak. Eta bere gisako autokritika bat egiteko izan da oraingoan. Honelatsu mintzatu zaie bere ingurukoak: ez uste izan, zuek, egunoroko bizitzako eta historiako eztabaidetatik kanpo edo gain zaudetenik, ez harro iritzi zeuon buruaz, ez pentsa munduko apezpiku taldearen eta kristau herriaren gain zaretenik. Ondoren, eskuartearen duen egitekorako bere burua zein kaxkar ikusten duen agertzen die: «Aita Saindu eta Erromaren kontrako akusazioak entzutean —esaten die—, ez dugu geure burua ez justifikatu ez defenditu nahi. Baizik, gogaketarako bidea damalku horrek».

FRELIMoren buruzagiari Txinako politikari batek esaten ziona kritika gogorragoa zen noski. Esaten balt zion: ez zaitezte eror adiskide-kuntza edo rekontziliazioa predikatzeko ari direnen sareetan; Rodesia eta Hego Afrika bezalako estatuekin eduki daitezkeen harreman bakarrak, harmazkoak balt dira.

«LES RICHES MANGENT TROP» (GEHIEGI ARI DIRA JATEN ABERATSAK)

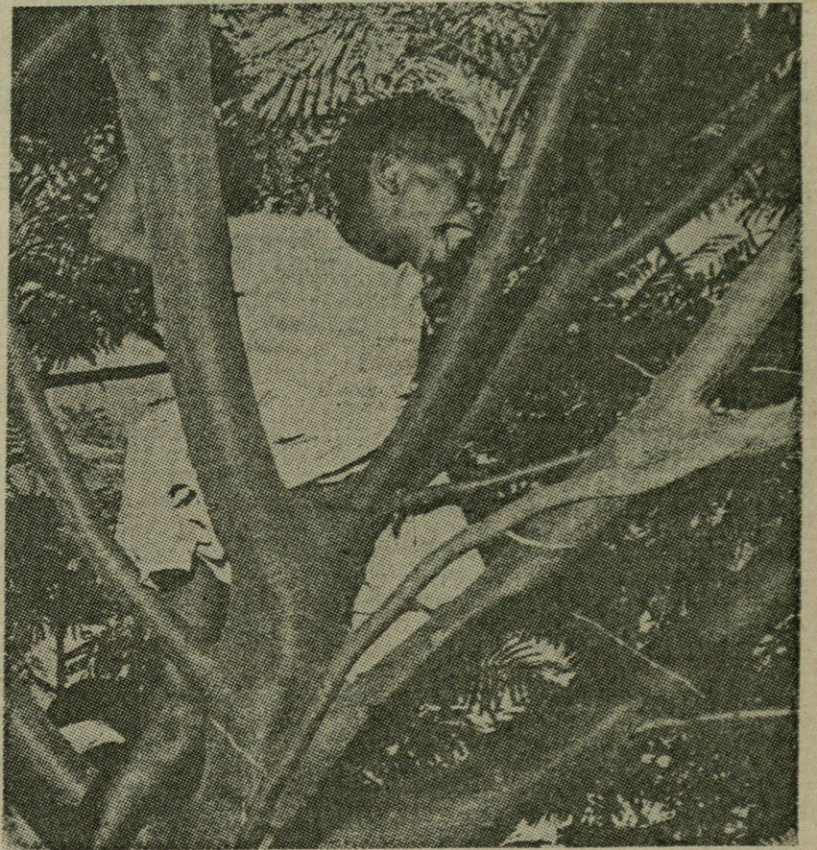
Horrela titulatzeko zuen «Croissance des jeunes nations» aldizkariak joan den urteko azaroko zenbakia.

Garizuma dela eta, jendeak ez omen daki zer gauza berezirik egin. Zera deritzat horri: zeregirik ez dut, lanik ez dut esatea bezala. (Ordaz kanpoko lana esan nahi dut, kobratu gabea, zeren beste lan hori beste kontu bat dela badakit). Baina, nahi duenari ez zaio zeregirik falta. Ez eta gauza berezirik ere garizuma egiaz bete nahi duenari.

Gehiegi ari dira jaten aberatsak. Horra egia. Eta jakina, horrek beste alderdi bat du, zeren gaitz erdi litzateke bestela. Aberatsak gehiegikeriak egiteak, pobreak tripa zimur gelditzea esan nahi du. Eta hori zerbait larriago da.

Esaterako, USAn munduko jendetza osorik %5,7 dira. Eta hona izugarrikeria: munduko jendetza osoaren %5,7 horrek, munduko eskuarte-ondasun guztitik %50 kontsumitzen du. Lotsaagabekeria ezezik, asalagarria ere bada hori. Horrez gero, nolaz harritu Hego Ameriketako halako edo bestelako nazioetan USAn karadun bat garbitu dutela entzutean?

Sicco Mansholt-ek dioenez, azken gogoseetan, 100 miloi laun inauru hil dira. Bienbitartean, mendealdean midikuak gehiegi jatea

Goseak ez du barkatzen

osasunari kaltegarri lekiokela esan beharrean.

Are makurragoa. Aipatu «Croissance des jeunes nations» aldizkariaren inkestak hona zer atara duen: «Europako etxetiar animaliek Guinea-ko errenta nazionala halako hamar kontsumitzen dute, eta Botswana-koa halako 60tik gora».

Agian, ordea, zifrak eta zernahi ere alferrik ematea da. Okiturik direnek, burua balt dute okituena. Zeren kontsumoketaren makurrik handiena, bururik gabe aritzea da. Horrez gero, kontsumoketaren bidez, kalterik handiena nork berak jasotzen du: norberaren eta besteren premiak neurtzen ez badira, norberaren premien arteko berezketarik egiten ez delako da.

JOXE ZUNTZUNEGI ZENARI ESKAINTZA POSTUMOA

Hartu berri-berria dut orritxo. Berria emanez. Gasteizko seminario inguruko jendeak Joxe Zuntzunegi tolosarrari eskaintza bat egin nahi izan dio. «Surge» aldizkariaren zenbaki berezi bat eskaintzen diote. 65 lagun eta beste apaiz talde batek hartu dute parte.

Bekio ongi etorria esker-onezko ageri hori. Zeren egungo mundu honetan oihukatzen den borroka ez du ezer ere, dakidanez, esker-onaren aurka. Halere, izkribua eskuetan ez dudalarik, ene buruari galdatzen diot, zer ote duen idaz-

tekorik Zuntzunegiri buruz, adibidez, Frantzisko Peralta jaunak, lausengua eta zurikeria hutsalak ez badira.

PROFANAZIO HANDIAGORIK!

«Jakin»ekoak Biblia euskaratzeko talde bat osatu nahiz omen dabil-tza.

«Setien jaunak, nolatan eman diotzu talde horri horretarako eskubiderik? Biblia atxez beterik zikin plibikatze eskubidea eman!»

Bai. Gure arteko izen sonatu batek horixe aurpegiatu bide dio gure apezpikuari.

Nago, apezpikua trabak jartzen hasi gabe, nahikoa neke eta buru-hauste, bere gain hartzekotan den lanak emango diola aipatu taldeari. Baina, delako izen handiko horrek ez bide daki zer den horrelako lana.

Gainera, nago, ez duela inork ere apezpikuak eskubide eman beharrik Biblia euskaratzen hasteko.

Dena den, badakizue «Jakin»-ekoak: ezertan hasi baino lehen, irakur ezazue Lebitiko liburua; han ikusiko duzue zeintzu diren satsukeriak pertsona eta gauzentzako; zeintzuek zikintzen duten pertsona eta gauzaren bat. Aplika iezaiozue hura guztia zeuon asmoari. Zera aterako duzue: gaurregunean atxe hori dela satsukeriarik satsukeriena; atxek duela profanatzen profanagarrien gure Biblia.

AMUNSA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea
ERREDIZAK - EDERGALLUAK
EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 48

GAZTEIZ (Vitoria)

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Getaria, 10 - Urruzkide: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

GUZTIZ EDER

Apain gela

Mary Sol Aranguren

Grupo Ijurco, 9 - 5.º C

(Aszensorea bada)

LEZO

durango

PAILASOAK ETA PAILASADAK

Martxoaren 2an, arratsaldean, pailasoak izan ditugu herrian. Telebisi-
sioan agertzen diren GABI, FOFO,
FOFITO ETA MILIKI erdal pailaso
ospetsuak.

Jendea eurrez joan ei zen heu-
ren graziak ikusten eta beti bezala,
umeen bihotza, barnea edo zerbait
ikuitzea lortu zuten, barre eraginez.
Baina, ez ziren konformatu bihotza,
barnea eta horrelakoak lasaituz, gu-
rasoen paltrikera edo poltsikoa la-
saitzea ere lortu zuten.

Jaialdia negozio bezala antolatu-
ta zuen enpresa batek; jarlekuek
300 pta. balio zuten eta zutik ego-
nez gero 125 ptsaz. sar zitekeen.
Dinonez pailasoez egindako jira
honetan, miloi bat pezeta jasoko
dute, egin dituzten hiruzpalau age-
rraldiak bide direla; dana 24 ordu
barruan.

Egun batzuk lehenago euskal
abeslarien jaialdi bat izan zen Aba-
diñon; sarrerak ohi den bezala 100
pta. balio zuten eta jakin dudanez,
abeslariak, bakoitzak 8.00 pts. jaso
zituen.

Gazteren bat edo beste ez ei
zen konforme, sarrera garestiegi
zelako. Abeslari txepetx eta motel
haiei entzuteak ez zuen merezi 100
ordaintzea eta heuren protesta azal-
du zuten, kanpoan geldituz.

Ziur nago, gazte hoiek, Durango-
ko jaialdian ere protesta egingo zu-
tela (Abadiñon baino hiru bider go-
gorragoa, horrela eskatzen baitu di-
ru kopuruak eta); ziur nago, kuba-
librea edo habana bat edaten du-
ten guztietan (behar izan barik) pro-
testatuko dutela, behar bada edan
barik urtenez; eta konsekuente izan-
az, dantza lekuetako 200 pezetan
kontra protesta joko dute atezaina-
ri kristonak esanaz, nik horrela dut
uste.

TTIPITASUNA ETA TTPIKERIA

Euskal kulturaren ttipitasuna na-
baria da eta nabariago oraindik,
euskaraz ditugun komunikabide so-
zialen ttipitasuna.

Baina, mesedez herritarrok, gure
ttipitasuna ez dezagun ttipikeria bi-
laka.

Zerbait gauzatan bata eta beste
ez konforme egotea, gauza bat da;
eta beste bat, bat konforme ez izan-
arren, berriemaile bezala, aipaga-
rri diren gauzak isiltzea.

Hori egiten duenak edo egingo
nukeela pentsatzen duenak ttipike-
rian ari da; mesede eskasa egingo
diogu horrela euskarazko sozial ko-
munikabideei.

TXISTULARIAK

Herriko txistulari batekin egon
ondoren jakin dugu, badirudiela es-
kualdeko txistulariek aurten ere ez
dutela egingo San Jose eguneko
aniarte eguna. Ihaz baimenik ez
bazuten jaso, aurtengo egin ezaren
errua beroriek dute, ez baitira mu-
gitu.

Behin edo behin entzuna dut, txis-
tua ez dela gordeta edukitzeko kan-
pora ateratzeko baizik eta beldur
naiz bitrintetako edergailu bihurtu-
ko ez ote duten.

KATAZURI

abadiño

KARTELAK

Ikaragarritzko astakeriak irakur-
tzen dira euskarazko egitarauak
agertzen diren karteletan, nahiz
batuaren aldekoetan, nahiz euskal-
kien aldekoetan.

Berehalaxe antzematen zaio zein
talde ibili den egitaraua egitera-
koan. Gu ez goaz orain haui hau
erabakitza. Hori baino arazo sa-
konagorik bada arlo honetan. Har-
tzen den euskara mota hartzen de-
la, ondo erabil dezagula.

Honela ematen zuen Abadiñoko
jaialdiaren berri kartel batek:
OTSAILAREN 22an, 9.30etan GA-
BEKO.

Durangoaren berri berri-
OTZAILAREN 16an.

Kartel bi hauek lantegi berdi-
nean inprimatuta daude. Zuzenda-
riak euskaldunak diren lekuan egin
dira. Erdaraz izan balira ez zituz-
keten honela aterako. Hala ere ha-
la erantzun omen die antolatzailei:
"Bai, badute hutsunetxoren bat
edo beste, baina horregatik ezin
esango didazue oso txukun eta pre-
sentagarri ez direnik".

Ez euskararen ortografiarik eta
joskerarik dute menderatzen ala,
ez diote bat ere axolarik.

Lehenengoa inprimategian berta-
koek egin zuten. Bigarrengoan era-
mandako euskal hitzak txukun ipi-
ni beste lanik ez zuten.

Beste ezertarako astirik ez zela-
ko zeuden bezala jarri behar izan
ziren ormetan kartelak. Antolatzaile
ikastola zenez gero, ikastola ge-
ratu da lotsagarri.

SAIBIKO ARTZAIA

errezil

AGUR, D. PEDRO!

Zurumurru bat bezala eman ge-
nuen, orain dela aste batzuk. Gaur
egia bezala ematen dugu. D. PE-
DRO, Donostiaruntz joan zaigu.

Leenik Azpeitia izan zen. Gero
Lasarte ere zabaldu zen, baiña egi-
egia izan den erria Donostia da.
Sinetsi ezin, bainan beste gau-
zarik ez dago, joana baita dagoe-
nez geroz. D. Pedro ez da gure
parroko, D. Pedro ez da gure ar-
tzai.

Erria bildurik, azken igandean,
agur esan zigun. Penaz, tamalez,
dardaraz, malkoak bere aurpegia
bustiaz, bainan, agur, esan zigun.

Ez dakigu eta ez dugu jakingo
ere, D. Pedrok egin duen lana es-
kertzen. Asko? Gutxi? Nork-nori.
Geiago egin zezakeela? Ez daukagu
ukatzeke. Bainan... egiña, egiña da-
go.

Ez goaz, orde, orain, gauza geie-
girik aipatzera. Ez ondo egin duen,
ez asko egin duen edo txar egin
duen. Ondoen ikusi duena egin
duela uste dugu.

Lana berdin edo geiago izango
du. CRUZ ROJA delako gaixotegira
joan baita, ala eta guziz ere ondo
izan dedilla urte askotan opatzea
bakar-bakarrik gelditzen zaigu.

Ez aaztu zeure eguneroko Meza
santuan, ERREZIL emaz.

Ta orrela badoaz, pixkana-pixka-
na, erriko gizon aundienak. Bainan,
AGUR. NAI DUEN ARTE.

LABURRAK

—Bai, D. PEDRO joan zaigu eta
D. JOAN bakarrik ez urtearren, la-
guntzaile bat ekarri diote. A. GA-
RATE, Prantziskotarra. Ez orde be-
tiko, bi edo iru illabetetarako ba-
karrik. Alegia D. JESUS GAZTA-
NAGA etorri artean. Ongi etorri!

—Ezkonduta zaigu, Joan Mari Be-
ristain, erritar pelotari bikaña ere.
Urte askotan!

Pelotan bezain «partidu» jatorra
izan dezakeela ezkontza birtza orre-
tan ere. Eta ire sukalde orretan ez
dedila EUSKERA baztertua izan, ba-
zekiagu malte deala eta.

Zorionak BERISTAIN eta berdin
emazte berriari ere.

—Min artuta zen N. Arregi ere.
Orain dela aste batzuk aizkora
bat irabazi zuen mutila! Azkar
sendatu.

Eta gaurkoz ixiltzera noa, orren-
beste izen aipatu ondoren, bear
bada norbait aspertu edo nazkatu
egingo baitzen onezkero. BARKA.

ERNIO-ARRI

ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

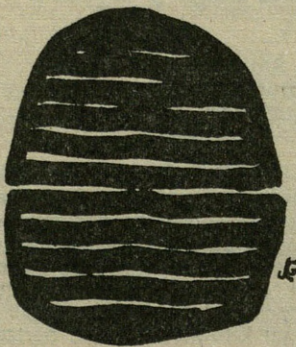
Transportes A L E

EUSKAL IRRATSaiOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

Iparragirre, 8 - DONOSTIA

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

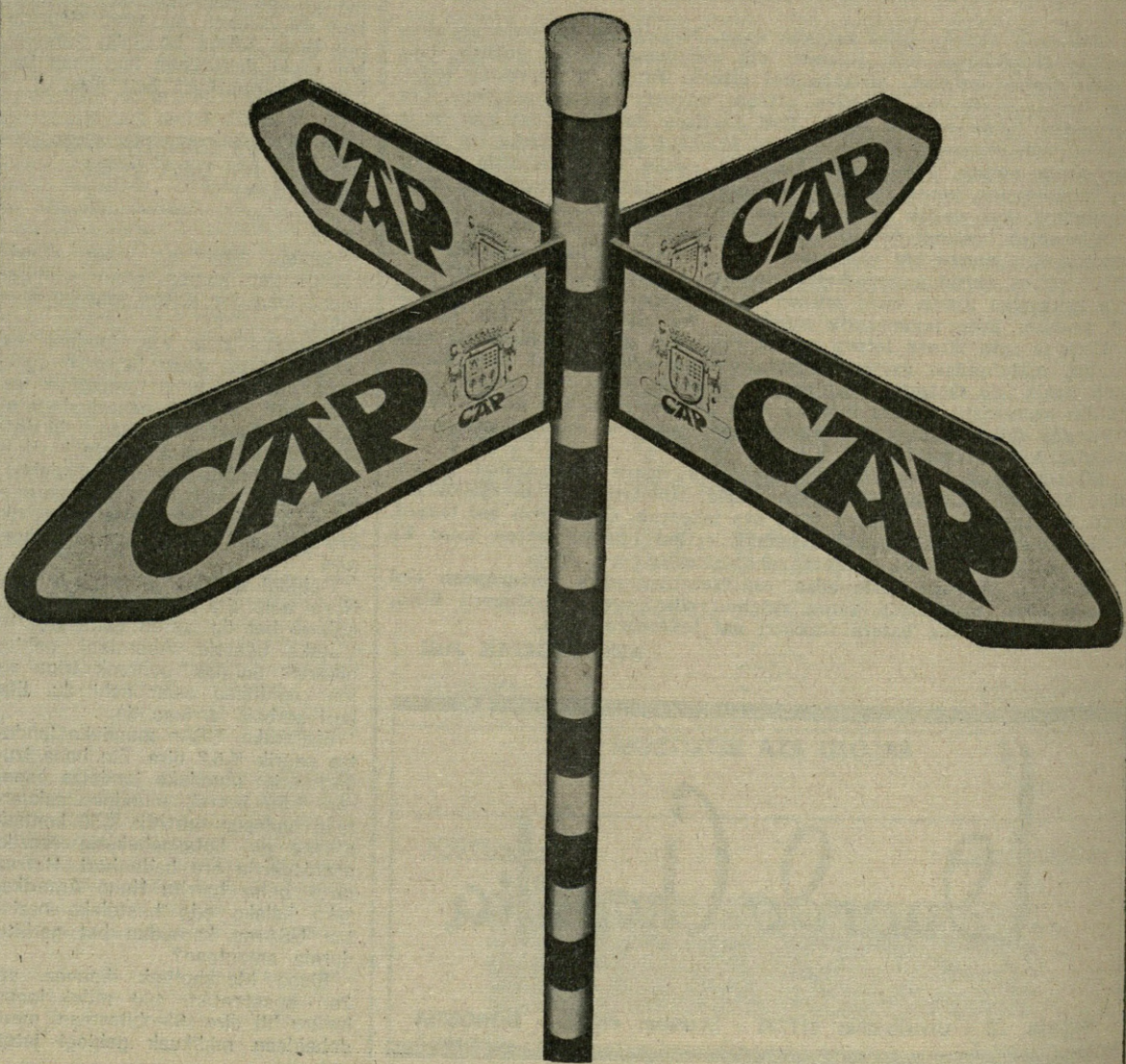
Gipuzkoan,
nor gu
baño
gertuago?
91 etxe zuretzat urbillago

Izan ere, Caja de Ahorros
Provincial de Guipúzcoa
etxe au duzue Gipuzkoako
Kutxetan leenengoa.

Orregatik, gipuzkoarren
zerbitzurako beti gertu
eta prest egotera beartuak
gauzkazu. Auxa da gure
egitekorik nagusia,
orretarako sortu zan,
batipat, Caja de Ahorros

Provincial de Guipúzcoa
1896 urtean. Gipuzkoarren
kutxa duzue Caja de
Ahorros Provincial de
Guipúzcoa, Baduzu
arrazoirik, beraz, gurekin
elkarturik jarrai dezazun.
Utzi ezazu zure uste osoa
Gipuzkoan leenengoa
duzun Kutxa etxe ontan.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA

hernani

TXIRRITA ZANAREN I
OROIGARRIA

Martxoaren 19an, San Jose egunez, Txirrita zanaren I OROIGARRIA ospatuko da Hernanin.

Txirrita nor izan zen esaten orain ez gara hasiko, aski ezaguna baita Joxe Manuelen nortasuna.

Hernaniko Mendi-Gain taldeak eratua da I Oroigarri hau, Txirritaren omenez. Gazte horien asmoa jarraitzea da ordea. Aurtengo hasiera abiada izatea nahi lukete urrenge urtetarako. Hala, aurtun lehenengo dugularik, datorren urtean II Oroigarria egiteko preste izanen dira Mendi-Gaingo gazteak.

Eta zer hobeki, bertsolariak bai-no, Txirritaren Oroigarri egunera-ko? Hau gogoan harturik, aipatu dugu taldeak sei bertsolari on eta sendo aukeratu ditu San Jose egunez elkarrekin kanta dezaten. Hauek dira:

Joxe Luis Gorrotxategi
Euxebio Igarzabal
Yon Lopategi
Joxe Lizaso
Koxme Lizaso

Seikote bikaina, beti edo gehienetan bezala, zenbait bertso zorrotzez, bakoitzaren barrura sartuko direnak, jendeari nahiko parre egin araziko diotenak eta (zergatik ez?) bat baino gehiagoren kontzientzia «ikuituko» dutenak.

Jardunaldia Galarreta Pilota lekuan izanen da 11,15 etan.

San Jose egunean Hernanin hamaikak ta laurdenetan Txirritarentzat Oroigarria jaiotako herri bertan pentsatzen nago Joxe Manuelek merezi dula benetan bertso zaleak azaldu zaizte gelditu gabe penetan sei bertsolari bikainak dira Hernaniko Galarretan

GAZTE BI

ondarru

MIRENTXU ETA AITITA

Joan zan urtean, gure aldizkari hontan, bazeukan Ondarruk bere berri-emolea. Baina, Mirentxu —gure herriko txori kontu-kontaria—, mututu zala, badira hainbat hila bete. Zoritxarrez, aitita zaharrak ere kontu ta berriak ez, baina bariak kontatzeko umoria galdu duela, dirudi. Hobeto esan da, umore hori kendu dioe... Nortzuk...? Hori egin dutenak, heurak, jakingo dute. Asterokoren batek ere badu hontan bere hanka sartzea. Oraingoan ere, egia! gaitzale irten ote du? Ez, mutilak! Emen gaude gu, kortzeleko mamuak.

«Eleizaren kortzelian mamuak zelatari, herria lo dagonetan umetxoan zaindari...

Gora, gora, gora gu, egi alde beti gu!!»

Honela abesten du gure herriak. Eta herriaren itxaropen horri ez diogu hutsik guk egingo. Ez orixe!

BERTSOLARIAK

Gure aurretiko ondarrutarrak bertsolaritzarenganako zale ta sun bizi bat izan dute. Ondarruko jazoera berezienak bertsoetan abestuta guganaino heldu dira. Nork ez ditu abestu estropadetako bertsoak?

Baina aspaldi hontan bertsolariak mutututa egon dira gure artean... igarotako larunbateraino. Hain zuzen, egun hortan, goi mailako sei bertsolari gure artean euki ditugu. Eta pozik euki ere. Mila lagunetik gora batu ginan heuren inguruan, aretoan sartu ezinik, kanpoan gelditu ziranak kontatu gabe, gainera. Hura zan bertsoak entzuteko egarria...! Eta egarri hori ez gendun ase. Aretoan igarotako ordu biak, behin batean joan

ziran. Egia esateko, gaiak ere ez ziran hain aberats eta sakonak izan. Hurrengorako akats hau kontuan euki, antolatzaileok. Halan ere, zorion eta esker beroak jai-aldi eder hau antolatu duan Kresala elkarteari.

«Antxoak emango du, etortzen danean...», gure zaharrak abestuzten zuten. Negu beltza igaro ondoren, antxoak bere urteroko aberastasuna herrian zabalduko zuala itxaroten zuten. Itxaropena... eta ziurtasuna. Gaur egun, arrantza eta herriar guztion galdera kezkatua hau da: «Antxoak emango ote du...?». Kortzeleko mamuok, hai, ezin erantzun. Hau nahigabea!

KORTZELEKO MAMUAK

mutriku

ASTE SANTUKO OPO-
RRALDIK

Aste Santuko jaiak urbiltzen ari diren bezala, jende artean ere, asko eta asko dira jai oietaz baliatuz beren irtenaldiak gertutzen ari direnek. Gazteak mendi-bizkarretara, eta beste asko Andaluzi edo uda-giroko urietara. Gauzak nola aldatzen diren! Oraindik orain, Aste Santuko jaiak itzal edo errespeto aundienaz bakoitzak bere errian ospatu oi zituen, aste-santuari alakoxe aunditasun berezi bat emanaz, orain, berriaz, aal duenak aal duen tokitara alde egiten du. Dena dela, or zear dijozen guziei aalik obekien igaro ditza dela opa diegu.

MUS TXAPELKETA

ITSAS-MENDI elkarteak antolatuta, igaro zen larunbatean ospatu zen urteroko mus txapelketa, ogeita emezortzi bikotek parte artzen zutelarik. Aspaldi ontan gure errian ikusi genuen mus txapelketarik ederrenetakoa ikusi genuela esan dezakegu. Guztiek zaletasun eta gogo biziaz jokatu zuten eta musaldi luzearen ondoren Karmelo Urreizti eta Jose Anjel Arreitunandia garaille atera ziren, ondorengo Jose Anjel Agirre eta Jesus M. Badiola «Txaket» gelditurik.

Gure zorionik beroenak txapelketa onen antolatzaile ITSAS-MENDI elkarteari bere antolapen bikainagatik, eta batez ere Urreizti eta Arreitunadiari.

GOGO JARDUNAK

Urtero bezala, aurtun ere, erriko Eleiza nagusian, zaar eta gazte, emakume eta gizonezko guztientzat, gogo-jardunak asiak ditugu. Itzaldi auek aste osoan izango dira. Itzaldi auek bear-barrezko eta guztiz interesgarriak izango direla, ziur gaude. Beraz aalegindu gaitzen aal dugun guztiok itzaldi oietara joaten. Gai onetaz, datorren asterokoan zeaztasun osoarekin itz egingo dugu.

ANDONEGITAR Z.

herrera

ELKARTZEAREN BEHARRA

Aspaldi honetan gauza bitxiak ari zaizkigu gertatzen Herreran. Horietako bat eta garrantzitsua, behar bada, eskola arteko haurrentzat eratu den ipuin sariaketa baten inguruan SAILEKOAK, HERRI-AMETSA ikastola, MENDIZALEAK eta ITZALA elkarteak elkarlanean baturik ikustea daiteke.

ONDORIO GISAN

Gorago aipaturiko ipuin sarietaren oinarriak irakurtzerakoan berri jakingarri batzuez ereparatu gara. Hara, nola dioen hamargarren oinarripuntuan: «Seguruaski eratu nahi den kultur-aste baten barruan argitaratuko den aldizkarian azalduko dira ipuinik onenak».

Beraz, badakizue asmoak zeintzuk diren eta ez da, alajaina, herrera bezalako hauzo trakets eta aldre-

bes batetarako gutti, ez horixe. Oker ez bagaude, bata zein beste lehenengo aldiz prestatuak izango dira hemendik denbora gutti barru, baldin eta beste eratako eragozpen eta oztoporik ez badago behintzat.

1974-75 IKASTARAKO ESKOLA-
ARTEKO HAUR KANTARI
KORUEN II. JAIALDIA

Aurrezki Kutxa Probintzialak eta Diputazioak berak ere eratu dute 1974-75 ikastaro honetarako eskola arteko haur kantari abesbatzen II. jaialdia.

Asmoa oso ona, onuragarria, iruditzen zaigu baina; gure ustetan Aurrezkiari zein Diputazioari zabal-kundea euskaraz ere egin dezatela eska diezaike, beste elkarte eta erakundeek eskatzen diegun baino arrazoin handiagorekin gainera.

ZEZENAK DIRA, ZEZENAK
DIRA...

Larri eta estu aurkituko zuen lehengoan bere burua batek baino gehiagok, animalien salerosketan diharduen baten zezena bere hesietatik atera eta taberna batetan, ia sukalderaino, sartu zenean. Beldurrak eraginik jendea tabernako leihoetatik saltoka ikusterakoan harako kanta hartaz gogoratu gihen: «Herrera (?) herritik dator notizia, zezen bat izan dela jentioz bizia...»

LIZEOA NON?

Igarotako hilaren 28an, igandean alegia, eta S. Luis parrokiako aretoan Altza, Intxaurrondo eta Herre-rako ikastolen gurasoak Batzar Nagusi batetan bildu ziren. Bertan ikuitutako gaiak:

—Sociedad Anonima osatu eta legetzea.

—Etorkizuna eta datorren ikastorako zenbakiak.

—Lizeoa.

Hiruotatik garrantzi handikoena azkena izan zela esan behar dugu, batere dudarik gabe, aukera zail xamar bat egin behar bait zen. Edo bailaraosoarekin aurrera jarraitu S. Juango lizeoa dela-ta, hala hiru ikastolaok beren aldetik, inguru honetarako lizeo baten bila abiatu. Hartara mahaina osatzen zutenek bataren zein beste lizeoaren aldeko eta aurkako puntuak (pedagogikoak, ekonomikoak...) agertu zizkiguten eta segidan botazioa prestatu zen, gehiengoak lizeoa hemen, inguru honetan, egin dadila eskatu zuten.

Etorkizunari begira urrats ausarta eman denik ezin uka beraz eta lizeo biak egiten badira inoiz, hainbat hobe danontzat, bat bakarra txikia geratuko bait litzake laster.

ETXETXUKOAK

lazkao

IKASTOLAKO JUNTA
BERRITZEA

Martxoaren hasera honetan berri-ritu da Junta. Bost berri sartu dira. Jendeak jakin du botoa nori eman, eta nori ez.

Bejondaiuzela sartu berrioi! Dutarik ez dugu, arnasa berririk ematen diozuela ikastolari.

Badakigu, batek baino gehiagok Junta horretan, hainbat ezkongek ikusi partez, guraso gehiago nahi zuela. Nork bere iritzia ditu. Baina, esango nuke, irizpide hori indar handitxo ez ote den hartzen ari. Zeren, jakina da, bailara mailako ikastola erakundean laguntzaile jendea baztertua izan da, ia-ia... Baina, esan behar dut, hori ikastolaren izaerari ostikada bat ematea izan dela. Herrietako ikastolatan, aldiz, lehenari eutsi nahi izan zaio: tartean eta nahasturik, guraso eta laguntzaileak dabilta. Eta orain, badirudi, Lazkao mailan bederen, beste jobide hori sartu nahi litzatekeela pixkana-pixkana. Ikastola gurasoen monopolio egitea, ikastola desagitea litzateke. Ikastola herriaren arazoa izaki. Eta herrian gurasoak ezezik, ezkongek ere bizi dira. Ala? Gainera, beste erresumatan hauteskunde bototarako es-

kubidea 18 urtetara arte jaisten den honetan, nola pentsa daiteke guraso ez besteri ikastolako ateak ixtea?

Badirudi, haurrak gurasoenak omen direlako horrekin burua gal-

durik-edo dabilela jende asko. Hoberena zera litzateke: familia bakoitza, guraso eta haur, ghetto itxitan bizi.

METAL-ITTURRI

arrasate

DANOK-EN EKINTZA

DANOK taldea orain dela urte batzuek osatu zen eta bere bizi guztian euskal aldeko mogimenduan ibili da. Azken hile hauetan behartasun bat ikusiez gero, talde honen ekintza inoiz baino handiagoa eduki dugula ez digu inork ukatuko. Eta ez da makala izan, nahiz eta jende askok holaxe pentsatu...

Irailan hasita eta Abendua arte eduki genuen lehenengo ikastaroa gau ikastolan. Urtarrilatik bigarrena martxan dago. Bietan matrikulatuak izan direnak berrehundik gora direla badakigu. Orain dela lau urteko gau ikastolako ekintzarekin konparaketa eginez gero izugarriko urrats bat eman dela soma liteke. Eta honek edonorri gogoia ematen dio gaurko egoeran pixka bat gehiago saiatzeko.

Beste alde batetik, haur eginkizunak errealitate bat dira. Hasera apur bat berandu izan arren Abenduatik hilero jaialdi bat muntatu da. Ginola, paillasoak, Almen eta Arrasateko ikastolako haurrak, Lasarteakoak... izan dira beren saioa egin dutenak. Hile honetan chogetabian, Lurdes Iriondok zuzentzen duen Buruntza taldeak emanen digu bere agerpena.

Beste asmo bat antzerki aldia da. Eta hau lortzen ari direla esan digute. Gaur Euskal Herrian ditugun antzerki taldeak Arrasatera etor daitezten dabilta, eta lehenengo aipatutako Buruntza izanen da, lehen aitoritu dugun egunean. Beraz, alde honetatik ere badakigute lan DANOK-ekoek.

«Lore Gaztea» delako dantza taldea ere jo eta ke dabil saiatzen. Nahiz eta ostopo haundikin topatu jakin dute gainditzeko eta ume eta gazte asko dago gure dantzak ikasten.

Azkenengoz, espeolologi taldeak ez du igande bat ere leize edota zuletara joaten utzi. Eta bere fruitua ematen ari da, koba berri batzuek aurkitu dituztelako. Behin, agerpen bat egin dezatela eskatu genion eta gaur, berriro, berdina esaten diegu, oso garrantzi handikoa iruditzen bait zaigu.

EUSKALTZAINDIARI LAGUNTZA

Agindu genuen bezala, gaur berri hau dakargu zutabe hauetara. Orain dela zenbait hilebete herriko lantegiz lantegi Euskaltzaindiak atara zituen eskariak banatzen joan zen. Eskari hauetan erakunde honen xehetasun eta bereizitasunak irakurri ahal ziren, eta bere lanarekin jarraitzeko Euskal Herriko denda, elkarte, eta lantegi guztien laguntza behar zuela aipatzen zigun. Beraz, gure herrian ere mogitu zen komisio bat eskariak banatzeko.

Handik urte erdi batera deitu genuen Euskaltzaindiaren bulegora, hemengo laguntzaileen zerrenda bila. Hona hemen eman zigutena:

Lankide Aurrezkiak	100.000,—
Ularco-k	100.000,—
LANA-k	5.000,—
Talleres ALEJANDRO ALTUNA-k	2.000,—
DANO-ek	10.000,—
Hiru euskaltzalek	7.000,—

DANETARA 224.000,—

Zer? Zer iruditzen zaizue? Guri, behintzat, penagarri, benetan, bere burua hain euskaldun hartzen duen herri batetan, haingiruti gutti jasotzea. Batez ere, lehenengo biak kenduez gero...

Non gelditu dira herriko beste lantegiak? Zer diote UCEM-en? Eta ELMA-ko krisia hain gogorra da? IFAM-ek jabe euskalduna zedukala entzunda genuela... NITO-k, dirudienek, gutti irabazi zuen ihaz, eta «ACE-ROS GARAY» delakoak ez du galtzairuaz irabazpiderik egin.

Gure hizkuntzaren aldeko diru jartzean GUZTIONAKO zoragarriko irabazpide bat izanen zela, gure herrian daduzkagun lantegi eta erakundeek ez al dute inoiz pentsatu?

Badaezpada ere, gogora dezagun Euskaltzaindiaren zuzenbidea: Ribera, 6. Bilbao-5.

BATZU

—Martxoan hiruan hasita eta zortzia arte Almen-en euskal kultur aste bat eduki dute. Datorrenean xehetasun gehiago emanen dugu horretaz.

—Martxoaren hemezortzian, DANOK-ek antolaturik jaialdi bat izanen dugu Arrasaten. Jaialdi honetan parte hartuko dutenak: X. Lete, M. Laboa, Arza anaieketa Miren Aranburu (Venezuelatik garaiz iristen bada behintzat...).

—Lehen esan dugun bezala, hogetahiruan Buruntza taldeak bi saio eskeiniko ditu gure herrian. Lehenengo, arratsaldeko lau t'erdietan haurrendako eta arratseko bederatzi t'erdietan guztiontzat. Ikastolako haurren gurasoek hemen dadukate beren seme alaben haziketaren arlo bat nondik nora doan jakiteko aukera. Ia nolakoa den erantzuna...

—Dakigunez, Apirilaren lauan bertsolariren jaialdi bat egiteko asmoa dago. Ia laster baieztatzen diguten...!

MENDIAGA

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLATEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

euskaldian

EDUARDO TXILLIDA

Martxoaren 2lean "Prix Rembrandt 1975"

Eskuratuko du Donostiako bere etxean

1975eko «PRIX REMBRANDT»

Rembrandt margolariaren izena arras ezaguna da margogintzaz ari direnen artean. Hain xuxen ere, Europako margolarien artean Rembrandt handienetarik eta ospetsuenetarik izan da. Margolari hau XVIIgarren mendean bizi izan zen Beheterrietan (Pays Bas).

Gaur egun, Europan bezala mundu guztian, artistei sari handiak ematen zaizkie. Hauetariko bat Rembrandt saria da. Lehen aldiz orain urte guti eman zen sari hau. Lehen saria Belgikako margolari ospetsu batek hartu zuen, hots, Paul Delvaux-ek. Joan zen urtean, berriz, egun Inglaterak duen artista hoberenetarik bati eman zizaion, Ben Nicholson-i.

Aurtengo Prix Rembrandt XXgarren mendeak duen beste artista handi eta ezagun batek jasoko du. Are gehiago, artista hau gure arteko bat da, hots, Eduardo Txillida. Badu beste bereizgarri bat aurtengo Prix Rembrandt delakoak: alegia leheengo aldiz euskaldun eta aldi berean eskultore den norbaiti eskaintzen zaiola.

1975eko Prix Rembrandt-ek zer adierazi nahi du? Sari honek adierazi nahi duena zera da: Txillida, euskal eskultoreak egungo europear arte berriari ikuspegi bereziko lanak eman dizkiola (hogei eta bost urte baino gehiagoren buruan).

TXILLIDAREKIN SOLASEAN

1975eko urtarrilaren 12ko Zeruko Argian (619garren zenbakian eta hamargarren orrialdean) irakurri genuen Eduardo Txillidari sari bi eman zizkiotela: bata 1975eko Prix Rembrandt eta bestea 1974eko Diano Marina.

Hil honen 21ean Prix Rembrandt eskuratuko du Donostiako hirian.

Berari zenbait galdera egin diogu eta horien berri eman diegu gure irakurle guztiei.

—Lehenik, zorionak Txillida berriki emandako sariengatik. Esango ahal diguzu sari hauk ematea nola erabakitzen den?

—Sari biak, hots, 1975eko Prix Rembrandt eta 1974eko Diano Marina epai mahai bi desberdinek ematen dituzte. Horretarako, aurrez zure lanik inungo lekutara ez dago bidali beharrik. Epai mahai bakoitzak bere gisara eta berari gogoko zaizkion artistak kontuan edukirik erabakitzen du saria. Aurtentz neuri eman dizkirate sari biak.

—Sari hauk espero ahal zenituzten?

—Begira, lehen esan dizut, epai mahai hauek, guk artistok ezer jakin gabe, heuren hautamena egiten dutela. Beraz, nik ezin nezakeen espero horien saririk. Baina, denok badakigunez, ene lanak ezagunak dira espalditik eta ez naiz gehiegi harritzen inoiz sariren bat ematen didatenean. Halere, egia esateko, nik ez nuen pentsatzen sari hauk aurtentz neri emango zizkidatenik.

—Bai! Artista batek bere lanetarik batzu sari batetara eramaten dituen sariaren itxaropena izaten du, noski. Aitzitik, artistak, inungo lekutara egertzen ez denean, ez du zer espero. Halere zure ategintza hain ezaguna eta hedatua denez mundu zabalean, neurri batetan esan genezake zuri sari bat eskaintzea ez dela zaila izan behar. Zergatik, hemen Donostian 1975ko Prix Rembrandt jaso nahi duzu? Eta Donostian non emango dizute?

—Nere jaioterria Donostia da. Ia nere bizitza guztian Donostian egon izan naiz. Bestalde, nere izaera euskalduna da eta, geroztik eta aurrerantz, euskaldun izaten saiatu nahi dut. Beraz, nere lanak euskal pentsamenduaren zainetan errotuak daude. Adibidez nere burnizko lehen eskultura astraktoa, hemen, Hernaniko sutei batetan, egin nuen; eskultura astrakto horren izena "Hilri" da: euskaldunen bizitzako puntu nabarmenetarik bat adierazi nahi izan nuen eskultura horrekin. Gero ere, neure eskulturgintza guztian zehar, ardatz edo oinarri nagusiak euskaldunen pentsaeran eta kondairan tinkatu ditut. Horrela bada, neri gaur sari bat eskaintzen badidate ene herrian jasotzea nahi dut ondoko hau adierazteko: neri emango didaten saria nik neure herriari eskaintzen diodala. Prix Rembrandt-ekoei anitz esker ematen diet saria non jaso aukeran utzi didatelako. Eta emandako sariaren jasotzea, nere lantokian edo estudio berrian izango da.

Hau baino leku egokiagorik ez dut ikusten, oraingoz behintzat.

—Egun hortan nork emango dizu saria?

—Prix Rembrandt-eko lehendakari Alfred Hentzen irakasleak emango dit saria.

—Nork gehiagok parte hartuko du zuri saria emateko egunean?

—Anitz lagun izango da egun hartan nere lantokian. Gehienbat euskaldunok izango gara. Koldo Mitxelenak hitzaldi bat egingo du; hitzaldia euskaraz izango da.

—Benetan asko pozten gara Koldo Mitxelenari hitzaldia eskatzeaz eta are gehiago euskaraz izango dela jatkiteaz. Izan ere, eskotan (gehiagotan esango nuke nik) euskara eta Euskal Herriaren egoera bazterturik utzi izan dira honelako mementu jakinetan. Segur gara Herriak asko txalotuko duela jokabide jator eta eragile hau.

Guk, amaitzeko, zorionak eman nahi dizkizugu Prix Rembrandt-gatik eta Diano Marina-gatik. Azkenengo hau noiz emango dizute?

—Oraindik ez dakit noiz emango didaten.

—Dena dela, ematen dizutenean berriz ere hemen izango gara, zurekin zenbait berri eskatzeko.

HERRIAREKI ARE ETA GEHIAGO

Egun, gure Herrian, anitz gauza interesgarri egiten da. Halere, sarritan gertatu ohi da gauza hauen fruituak Herrian bertan ez direla zabaltzen.

Baina, gauza bat da argi eta garbi, hots, Herriarekin jokatu nahi duenak Herriarekin ibili behar duela aldi txarretan bezala aldi onetan.

Herriko indar oro batuko dituen Herria bera da. Bakoitzak bere lanean gogor eta trebe jokatuaz, denok Herri bat osatu behar dugu. Lehen ere elkarrekin, herritar mailan ibili izan garen neurrian Herriari bultzada handiak eman izan dizkiogu eta gure nortasuna osatua ikusi izan da.

Gaurkoan, gure eskultore batek bere fruituak Euskal Herriari eskalari nahi dizkio. Are gehiago, Txillidak haxe aitortzen digu: «Nik, neure Herriari esker izan ez bazen ez nituen sekula egindako lanak egingo, nahiz eta ospea gaurkoaren parekoa eduki izan».

Baina, amaika indar bada egun gure artean lotuta! Indar hauk askatzen saia gaitezela denok, eta batez ere, bide bizkorrenak eta xamurrenak dituztenak.

Gure herrietako egintariei eta era guztietako zuzendari diren guztiei haxe eskatu nahi genieke: lagun gehiago herriko jendeari, ken oztopoak eta egin bidea aske!

URZOLA

AMETS-INGUDEA

